

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΗΛΑΙΟΥ 14 | 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1976 | ΑΡΙΘ. 12

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ

2. ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ († 109 ἢ 107 μ. Χ.;).*

Ὁ ἐπίσκοπος εἶναι τύπος καὶ εἰκὼν τοῦ Πατρὸς (Τραλλ. 3,1. Πβλ. Μαγν. 3,1 ἔ. Πολ. 6,1). Ὁ ἐπίσκοπος ἀντιπροσωπεύει τὸν Χριστὸν ἐν τῇ ἑαυτοῦ κοινότητι, ὡς καὶ τὸν Πατέρα (Πβλ. Τραλλ. 2,1. Σμυρν. 8,2. Πολ. προοίμ. Μαγν. 6,1. Τραλλ. 3,1. Σμυρν. 9,1). Οὕτω λοιπὸν κέκτηται ὁ ἐπίσκοπος μοναδικὴν ἀυθεντίαν καὶ κυριότητα καὶ ἰδιαιτέραν θέσιν κανονικοῦ δικαίου (Πβλ. Ἐφ. 5,3.6,1. Μαγν. 3,1 ἔ. 6,1). Δι' αὐτὸ ἡ κοινότης ὀφείλει νὰ ὑποτάσσεται τῷ ἐπισκόπῳ, ὅπως καὶ ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ Χριστῷ, τοῦ ἀνθρώπου Ἰησοῦ Χριστοῦ ὄντος ὑποτεταγμένου τῷ Πατρὶ καὶ τῶν Ἀποστόλων τῇ θεῖα καὶ ἁγία Τριάδι (Ἐφ. 5,1. Μαγν. 13,2. Σμυρν. 8,1). Ὡς ὁ Κλήμης, οὕτω καὶ ὁ Ἰγνάτιος ἀπαιτεῖ ὁμόφωνον ὑποταγὴν εἰς τὴν κανονικὴν ἐκκλησιαστικὴν κορυφήν. Ἀλλ' ὅμως ἡ αἰτιολογία εἶναι κάπως διάφορος²². Ἄνευ τοῦ ἐπισκόπου ἐν τῷ θρησκευτικῷ καὶ τῷ λατρευτικῷ χώρῳ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γίνεταί τίποτε (Μαγν. 4,7. Τραλλ. 2,2.7,2. Σμυρν. 8,1. 9,1. Πολ. 4,1.) Οὕτω τὸ Πνεῦμα ἐνέπνεε τὸν Ἰγνάτιον (Φιλαδ. 7,2). Βάπτισμα, προσφορὰ τῆς θεῖας Εὐχαριστίας (Ἀγάπης), γάμος τῇ συγκατανεύσει ἢ τῇ ἀδείᾳ τοῦ ἐπισκόπου νὰ γί-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 203 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

22. Πρβ. Ο. K u s s, Bemerkungen zu den Fragekreis: Jesus und die Kirche im Neuen Testament: Th. Qu. 135 (1955) 172, σημ. 132.

νωνται (ἢ, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν, διὰ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ διατεταγμένου πρεσβυτέρου) (Σμυρν. 8,1 ἔ. Πολ. 5,2). *Ἄλλαι δὲ ἐκκλησιαστικάι συναθροίσεις τελοῦνται καὶ ὀρίζονται ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου (Πβλ. Πολ. 7,2). Ὁ ἐπίσκοπος εἶναι ἡ καταφυγὴ καὶ ὁ προστάτης πάντων τῶν ὀρθῶς πιστευόντων χριστιανῶν. Δραστηριώτατον μέτρον κατὰ τῶν ἀντιδράσεων τῶν αἰρετικῶν εἶναι ἡ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου στενὴ σύνδεσις (Τραλλ. 7,1. Πβλ. Φιλαδ. 3,2), ὅπως καὶ ὁ Θεὸς συγχωρεῖ τοὺς ἀποστάτας ἐκείνους, οἵτινες ζητοῦσι τὸν μετὰ τοῦ ἐπισκόπου σύνδεσμον (Φιλαδ. 8,1. 3,2). Οὕτω λοιπὸν ὁ ἐπίσκοπος εἶναι εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὁ ὀδηγὸς λειτουργοῦ καὶ μεσότης τῆς χάριτος ἐν τῇ κοινότητι αὐτοῦ, ὡς ἐπίσης ὁ ἐγγυητὴς καὶ διασφαλιστὴς τῆς ἀληθείας ἐναντίον τῆς αἰρέσεως. Ὑπόμνησιν δὲ τῶν ἐπισκοπικῶν καθηκόντων περιλαμβάνει καὶ ἡ πρὸς Πολύκαρπον ἐπιστολή. Ὅστις τὴν προσωπικὴν του ἐνάρετον ζωὴν προβάλλει ὑπὲρ τὸ ἱεραρχικὸν ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπιζητεῖ νὰ ἰσχύη πλέον τοῦ ἐπισκόπου, οὗτος περιπίπτει εἰς διαφθοράν (Πολ. 5,2). Ὡρισμέναι ἀτέλειαι τοῦ ἀξιωματοῦχου δὲν δύνανται νὰ ἐπιδράσουν μειωτικῶς ἐπὶ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος (Πβλ. ἐπίσης Μαγν. 3,1 ἔ. Ἐφ. 6,1)²³.

Οἱ πιστοὶ ὀφείλου ἐπίσης σεβασμὸν καὶ ὑπακοὴν νὰ ἐπιδεικνύου καὶ εἰς τοὺς π ρ ε σ β υ τ έ ρ ο υ ς (Ἐφ. 2,2. 20,2. Μαγν. 7,1. Τραλλ. 7,2. 13,2. Πολ. 6,1). Εἶναι ὁ ἐπίσκοπος ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ κοινότητι, οὕτω καὶ τὸ π ρ ε σ β υ τ έ ρ ι ο ν ἀντιπροσωπεύει τοὺς ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ κληθέντας Ἀποστόλους (Μαγν. 6,1.7,1. Τραλλ. 2,2. 3,1. Σμυρν. 8,1. Πβλ. Φιλαδ. 5,1). Οἱ πρεσβύτεροι ὁμῶς ὀφείλου καὶ οὗτοι νὰ ὑποτάσσωνται τῷ ἐπισκόπῳ (Μαγν. 3,1. Τραλλ. 12,2. Ἐφ. 4,1). Ὅμοιως τιμὴν καὶ ὑπακοὴν ὀφείλου οἱ πιστοὶ ν' ἀποδίδου καὶ εἰς τοὺς δ ι α κ Ὠ ο υ ς, διότι καὶ τούτων τὸ ἀξίωμα πηγάζει, ὡς τύπος ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ,

23. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς προϋποθέσεως, ὅτι ὁ ἐπίσκοπος καὶ ἡ κοινότης σχηματίζουν μίαν ἐνότητα, εἶναι ἄρα ὁ ἐπίσκοπος καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς κοινότητός του. Πρβ. M. K a i s e r, Die Einheit der Kirchengewalt nach dem Zeugnis des Neuen Testaments und der Apostolischen Väter. München 1956, 175 ἔ.

ἐκ τῆς θελήσεως Ἐκείνου καὶ τοῦ Πατρὸς (Πβλ. Μαγν. 6,1. Τραλλ. 3,1. 7,2. Φιλαδ. προοίμ. Σμυρν. 8,1. Πολ. 6,1). Οἱ δὶ ἀκονοὶ ἐξ ἄλλου ὀφείλουσαν ὑπακοὴν τῷ ἐπισκόπῳ καὶ τῷ πρεσβυτερίῳ (Πβλ. Μαγν. 2). Ὁ Ἰγνάτιος ἐξαίρει ἐπίσης τὴν ὁμοφροσύνην, τὴν μεταξὺ τοῦ κλήρου ὀφειλομένην. Ἐνῶ δὲ ὁ ἐπίσκοπος καὶ οἱ πρεσβύτεροι τὴν κατ' ἐξοχὴν διεύθυνσιν τῆς κοινότητος ἔχουν, εἰς τοὺς διακόνους ἀπεδόθη, συνωδὰ τῷ ὀνόματί των, τὸ ἀξίωμα τοῦ διακονεῖν, ἰδιαίτερος δὲ καὶ πρὸ πάντων ἐν τῷ χώρῳ τῷ λειτουργικομυστηριακῷ (Πβλ. Τράλλ. 2,3. Φιλαδ. 11,1). Ἐπίσης χρησιμοποιοῦνται ὡς συνοδοὶ τοῦ ἐπισκόπου ἐν τοῖς ταξιδίοις αὐτοῦ (ταῖς ἀποδημίαις) καὶ ὡς ἀποστολεῖς (Πβλ. Ἐφ. 2,1. Φιλαδ. 10,1 ἔ. 11,1. Σμυρν. 10,1. 13,1). Ὁ Ἰγνάτιος τιμᾷ ἰδιαίτερος τὴν τοῦ ἀξιώματος τῶν διακόνων ὑπηρεσίαν, διότι αὕτη εἶναι ἐν ταπεινώσει ὑπηρεσία Χριστοῦ (Πβλ. Μαγν. 6,1. Ἐφ. 2,1 κ. ἄ.). Μέσα εἰς τὰ πλαίσια τῆς ἐκθέσεως τῶν σκέψεων τοῦ Ἰγνατίου, ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ διεσώθησαν καὶ τινὰ ὀνόματα ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων τῆς μικρασιατικῆς καὶ συριακῆς Ἐκκλησίας τῶν ἡμερῶν ἐκείνων τοῦ Ἰγνατίου, περὶ τῶν ὁποίων ὁμως, πλὴν τοῦ Πολυκάρπου Σμύρνης, δὲν γνωρίζομεν τι εὐρύτερον.

10. Χαρισματικοὶ καὶ περιοδεύοντες κήρυκες οὐδένα ρόλον παίζουσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Ἰγνατίου. Τὰ ἕκτακτα χαρίσματα ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου ὠπισθοδρόμησαν εἰς σημασίαν, διότι οἱ περιοδεύοντες κήρυκες ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ἔδρων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀντιθέτως πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς εὐρύτητος τοῦ μοναρχιακοῦ ἀξιώματος. Ἐν τούτοις αἱ αἰρέσεις διὰ τῶν περιοδεόντων κηρύκων ἐπεξετάθησαν (Ἐφ. 9,1. Πβλ. 7,1. Σμυρν. 4,1). Ἐν τέλει τῆς ἐπιστολῆς πρὸς Σμυρναίους ἀπευθύνεται χαιρετισμὸς (ἀσπασμὸς) εἰς τὰς «παρθένας, τὰς λεγομένας χήρας» (13,1). Πρόκειται περὶ τῆς τάξεως ἐπίσης ἐν Α' Τιμ. 5,9-16 μεμαρτυρημένης, τῆς τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ χηρῶν, εἰς τὴν ὁποίαν τάξιν διὰ πρώτην φοράν πληροφοροῦμεθα ὅτι ἐπίσης ἀνεπίληπτοι γυναῖκες (παρθένοι), πράγματι ἐνήλικοι, ἐγίνοντο δεκταί.

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι.

Οἱ κληρικοί εἶναι διάδοχοι τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ συνεχιστὰι τοῦ ἔργου των. Ὡς ποιμένες καὶ διδάσκαλοι τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν τὸ βαρὺ χρέος νὰ ὀδηγοῦν εἰς τὰς σωτηρίους νομὰς τῆς Χάριτος τὰς ψυχὰς τῶν πιστῶν. Ἡ τιμὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ εὐθύνη των εἶναι μεγάλαι. Ἀλλὰ ὁ φωτισμὸς καὶ ἡ στήριξις, ποὺ ἀντλοῦν ἀπὸ τὸ παράδειγμα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, δὲν τοὺς ἀφήρει ἐκθέτους. Αὐτὸ τὸ παράδειγμα, καθημερινὸς ἥλιος τῆς ζωῆς των, τὴν καταναγάζει διὰ τῆς μελέτης τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὅπου, εἰς τὰ Εὐαγγέλια, ἀλλ' ἰδίως τὰς Πράξεις καὶ τὰς Ἐπιστολάς, οἱ κορυφαῖοι αὐτοὶ ἱεροὶ ἄνδρες τοῦ χριστιανισμοῦ παρέχουν, ἔργω καὶ λόγῳ, πολὺτιμα διδάγματα. Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐν ὄψει εορτῆς τῶν Δώδεκα Μαθητῶν τοῦ Κυρίου, ὡς καὶ τοῦ μεγάλου Παύλου, ἃς συνειδητοποιηθῆ βαθύτερον ἢ ἀνάγκη προσφυγῆς εἰς τὰ ἔμψυχα αὐτὰ πρότυπα τῆς ποιμαντικῆς δεοντολογίας.

Ἡ Ἐκκλησιαστικὴ μας Μουσικὴ.

Ἡ ἱερὰ Μουσικὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ βυζαντινὴ, ἀξίζει κάθε φροντίδα, ὥστε νὰ διαφυλαχθῆ ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τὴν δυτικὴν τετραφωνίαν, τὴν μὴ ἔχουσαν θέσιν εἰς τὸ λειτουργικὸν μας κλίμα. Χρέος εἶναι λοιπὸν τῶν Ἐφημερίων νὰ κήδωνται τῆς πολυτίμου αὐτῆς πνευματικῆς καὶ αἰσθητικῆς κληρονομίας, μὴ φειδόμενοι κόπων διὰ τὴν καλλιέργειαν, ἀλλὰ καὶ τὴν περιφρουρήσιν της εἰς τὰς ἐνορίας των. Μεταξὺ ἄλλων, οὐδόλως θὰ ἦτο περιττὸν νὰ λάβουν μέριμναν καὶ διὰ τὴν διδασκαλίαν της μεταξὺ τῶν παιδίων. Εἴτε οἱ ἴδιοι, ἂν ἔχουν τὴν ἀπαιτουμένην κατάρτισιν, εἴτε δι' ἀναθέσεως εἰς καλοὺς ἱεροψάλτας, πρέπει νὰ ἐμπνεύσουν τὴν ἀγάπην της εἰς τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν, Οὕτως, ἡ αὔριον δὲν θὰ εὔρη τὴν Ἐκκλησίαν μας μὲ πρόβλημα ἐξευρέσεως ψαλτῶν, ὡς

εἶναι κίνδυνος νὰ συμβῆ. Τὸ δὲ ἐνδεχόμενον νὰ προχωρήσῃ τὸ κακὸν τῆς τετραφωνίας, θ' ἀποτραπῆ.

Κακὸν μὲ τρομερὰν ἔκτασιν.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν ὁ «Ἐφημέριος» ἐπιλαμβάνεται τοῦ θέματος. Ἀξίζει τὸν κόπον νὰ ἐπανέλθῃ, μὲ τὴν εὐκαιρίαν σχετικῆς συζητήσεως εἰς τὴν Βουλίρ. Κατὰ τὴν συζήτησιν αὐτήν, ἤλθον εἰς φῶς στοιχεῖα αὐτόχρημα ἀνατριχιαστικά, σχετικῶς μὲ τὴν ἀρχαιοκαπηλείαν ἱερῶν εἰκόνων καὶ λειτουργικῶν σκευῶν μεγάλης καλλιτεχνικῆς ἀξίας, τὰ ὁποῖα κλέπτονται ἀπὸ ναοὺς ἰδίως τῆς ὑπαίθρου. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα, τὰ κρούσματα ἀνέρχονται σχεδὸν εἰς ἑκατὸν χιλιάδας! Ὁ ἀριθμὸς οὗτος, μὲ τὴν τρομερὰν εὐγλωττίαν του, λέγει πολλά. Πολιτεία λοιπὸν καὶ Ἐκκλησία πρέπει νὰ λάβουν ἐσπευσμένως σύντονα μέτρα διὰ τὴν διάσωσιν αὐτῶν τῶν κειμηλίων τῆς εὐσεβείας τοῦ Γένους μας. Ἰδιαιτέρως δὲ οἱ ἐφημέριοί μας, ὡς ἀμεσώτεροι ὑπεύθυνοι, ἄς φροντίσουν πρώτοι αὐτοί.

Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἀνάληψις τοῦ Κυρίου, ἦν ἐφέτος ἐορτάζει ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία ἐντὸς τοῦ θέρους (3ῃ Ἰουνίου), εἶναι γεγονός βιούμενον ὑπὸ τῶν πιστῶν μὲ αἴσθημα χαρᾶς καὶ ὄχι λύπης. Μὲ τὴν εἰς οὐρανὸς ἀνοδὸν Του, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ γλυκύτατος Σωτὴρ, δὲν μᾶς ἐγκατέλειπεν. Ἡ ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς καθέδρα δὲν σημαίνει ἀπουσίαν Του ἐκ τῆς γῆς, ἀοράτως, πλὴν πραγματικῶς, ὁ Δομήτωρ τῆς Ἐκκλησίας μένει μεθ' ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας, ὡς Νυμφίος ἀναπόσπαστος ἀπὸ τὴν Νύμφην Του.

Ἡ ἐνδοξος λοιπὸν Ἀνάληψις Του δὲν εἶναι χωρισμός. Μέσα εἰς τὴν φυσικὴν θαλπωρὴν τῆς θεομῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους, εἰς ἣν εἰσῆλθομεν, ἡ ἐορτὴ αὕτη μᾶς χαρίζει καὶ πνευματικὴν τοιαύτην. Εἶναι ἡ θαλπωρὴ τῶν ψυχῶν, πὸν αἰσθάνονται ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι πάντοτε μετ' αὐτῶν.

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΚΦΩΝΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΗΡΥΓΜΑΤΟΣ *

Β'

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἀπαγγελίας καὶ ὑποκρίσεως ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς σωματικῆς στάσεως τοῦ ἱεροκήρυκος καὶ ἐκ τῶν χειρονομιῶν αὐτοῦ. Ὁ ἱεροκήρυξ πρέπει νὰ ἀποφεύγη ἀσκόπους κινήσεις, μαρτυρούσας θεατρικὴν προσποίησην καὶ ἐπιτήδευσιν, ἀπάδουσιν εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ ἄμβωνος. Αἱ χειρονομίαι δέον νὰ εἶναι μεμετρημέναι, ἱεροπρεπεῖς καὶ νὰ ἀπεικονίζουσιν πιστῶς τὰ συναισθήματα τοῦ ἱεροκήρυκος. Κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Θεοδώρητου, «τεκμηριοῦ... τὴν τῆς ψυχῆς διάθεσιν τῶν προσώπων ἢ θέσεις, καὶ συνδιατίθεται τοῖς τῆς ἐννοίας κινήμασιν, οὐ χροᾶ μόνον προσώπου, ἀλλὰ καὶ κινήσεις ὀφθαλμῶν, καὶ ὀφρῶν συναγωγή τε καὶ ἄνεσις. Καὶ τὴν μὲν τοῦ θυμοειδοῦς ἐπανάστασιν τὸ βλοσυρὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἐπισημαίνει, τὸ δὲ χαροπὸν τῆς εὐθυμίας αἱ τῶν βλεφάρων παραδηλοῦσι στολίδες, ἐργαζόμεναι τὸ μειδίημα· τὰς δὲ φροντίδας, ἢ τῶν ὀφρῶν κατὰ τὸ μέσον αἰνίττεται σύνοδος· τὸν δὲ τύπον, ἢ τοῦτ' αὐτῶν ἐπὶ τὸ ἄνω καμπυλοειδῆς ἀναχώρησις»⁷. Καὶ κατὰ τὸν Ἰσιδώρον Πηλουσιώτην, «ἢ τῶν ὀρθῶς καὶ μετὰ πόνου διδασκόντων ψυχῆ... πρῶτον μὲν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐμφαίνει τὴν εὐλάβειαν... ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τῶν ὀφρῶν διασημαίνει τὸν νοῦν τῶν διδαγμάτων»⁸. Καὶ ὁ ρητορικώτατος Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων λέγει τὰ ἐξῆς διὰ τὴν σχέσιν τῶν χειρονομιῶν πρὸς τὰς ἐσωτερικὰς ψυχικὰς καταστάσεις: «Διὰ τῶν κινήσεων τῶν χειρῶν, λέγει, ζητοῦμεν, καλοῦμεν, ἀφίνομεν, ἱκετεύομεν, φοβούμεθα, ἀποστρεφόμεθα, ἐρωτῶμεν, ἀρνούμεθα, ἐμφαίνομεν ἡδονὴν, λύπην, ὁμολογίαν, ἀμφιβολίαν, πλῆθος, ἀριθμὸν, χρόνον, τόπον... Ἐκ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 207 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

7. Θεοδώρητου, Περὶ προνοίας, λογ. η', ἐν Migne Ἐ.Π. 83,701.

8. Ἰσιδώρου Πηλουσιώτου, βιβλ. Ε', ἐπιστολὴ σξγ', ἐν Migne Ἐ.Π. 78, 1489.

φράζομεν δὲ ἀριθμὸν μὲν διὰ τῶν δακτύλων, ἰκεσίαν δὲ ὑψώνοντες τὰς χεῖρας καὶ συνάπτοντες αὐτάς, ἀποστροφὴν δὲ τὴν μὲν κεφαλὴν στρέφοντες πρὸς τὰ ἀριστερά, τὰς δὲ χεῖρας προτείνοντες εἰς τὰ δεξιὰ. Καὶ ἀρνούμεθα μὲν, τὴν δεξιὰν ἀπεστραμμένην ἐπὶ τὰ ἄνω μετρίως τείνοντες, ἐρωτῶμεν δέ, αὐτὴν ταύτην ὑψώνοντες συνεστραμμένην. Τὰ δὲ ἐναντία διακρίνομεν, μεταφέροντες τὴν χεῖρα νῦν μὲν ἐπὶ τὰ δεξιὰ, νῦν δὲ ἐπὶ τὰ ἀριστερά. Ἐπειλοῦμεν, ἐκτείνοντες καὶ συχνάκις κινῶντες τὸν δάκτυλον τὸν λιχανὸν λεγόμενον. Καὶ θυμούμενοι μὲν, προτείνομεν τὴν χεῖρα, συστέλλοντες εἰς γρόνθον τοὺς δακτύλους. Φοβούμενοι δέ, ἐπαίρομεν τρεμούσας τὰς χεῖρας καὶ φέρομεν αὐτάς πρὸς τὸ στήθος. Μετανοοῦντες δέ, συνάπτομεν τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ στήθους μὲ πρόσωπον κατηφές καὶ κεφαλὴν κλίνουσαν πρὸς τὴν πλευράν. Θαυμάζοντες, ὑψώνομεν τὰς χεῖρας στρέφοντες τὰς παλάμας πρὸς τὸ πλῆθος, καὶ τὰ ὄμματα ἀνατείνοντες εἰς τὸν οὐρανόν. Πραϋνόντες, ἀναβιβάζομεν καὶ καταβιβάζομεν τὴν χεῖρα ὁμαλῶς καὶ μετὰ σεμνότητος. Μέγεθος καὶ πλῆθος ἐμφαίνεται, τῶν χειρῶν ἀπομακρυνομένων πολὺ ἀπ' ἀλλήλων. Ὀλιγότης δὲ σημαίνεται, κοίλουμένων αὐτῶν καὶ συναπτομένων. Καὶ συγχωροῦντες μὲν προτείνομεν συνεστραμμένην τὴν δεξιὰν. Ἀπαγορεύοντες δέ, ὑψώνομεν αὐτὴν καὶ τὴν ἀφίνομεν οὕτως ἡρεμοῦσαν. Ἀφίνοντες δὲ καὶ ἀποπέμποντές τι κινῶμεν τὴν χεῖρα ταχέως ἀπεστραμμένην οὔσαν. Τὸ δὲ κροτεῖν τὰς χεῖρας καὶ τύπτειν τὸ στήθος σκηρικὸν καὶ τῆς ρητορικῆς ὑποκρίσεως ἀλλότριον⁹.

Εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου κατὰ τὴν ὥραν τοῦ κηρύγματος συμβάλλονται πρὸ πάντων «οἱ ὀφθαλμοί, οἱ τρανώτατοι οὗτοι τῶν τῆς ψυχῆς κινήσεων καὶ διαθέσεων καὶ καταστάσεων ἐρμηνεῖς¹⁰. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι κυρίως, ἐν οἷς δύνανται καὶ πρέπει ὁ περιεστὼς λαὸς ν' ἀναγινώσκωσι τρόπον τινὰ τὰς

9. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τέχνη ρητορικῆ, σ. 256.

10. Πρβλ. καὶ Quintilianus, Institut. orator. L. XI, C. 3,75 «in ipso vultu plurimum valent oculi, per quos maxime animus eminet».

ἔσωτερικὰς κινήσεις καὶ διαθέσεις καὶ καταστάσεις τῆς τοῦ λέγοντος ψυχῆς, διό ἐνωρὶς ὀφείλει οὗτος ν' ἀσκήται), ὥστε οἱ ὀφθαλμοὶ «πάντοτε μετ' ἐνδιαφέροντος νὰ στρέφονται καὶ βλέπωσι πρὸς τὸ ἀκροατήριον καὶ παντελῶς δεσπόζωσιν αὐτοῦ. Σπουδαῖα δὲ ἐνταῦθα ἐλαττώματα εἶναι τὸ καμμῦειν ἢ ἡμιανοίγειν τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ ἀναπεταννῦναι αὐτούς, ἔτι δὲ τὸ ἀτενές, ἀκίνητον, ἀόριστον, ἀδιάφορον, ἄστατον καὶ κούφως τῆδε κἀκεῖσε περιπλανώμενον βλέμμα»¹¹.

Οἴκοθεν νοεῖται, ὅτι αἱ ὑπομήσεις συναρτωμένων πρὸς τὰς ψυχικὰς καταστάσεις σωματικῶν ἐκδηλώσεων, κινήσεων καὶ χειρονομιῶν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ κηρύγματος ἔχουν περισσότερον ὄντολογικὸν καὶ περιγραφικὸν καὶ ὀλιγότερον δεοντολογικὸν καὶ κανονιστικὸν χαρακτῆρα. Δηλαδή αἱ σωματικαὶ αὐταὶ ἐκδηλώσεις καὶ χειρονομίαι παρουσιάζονται αὐτομάτως, ὅταν ἡ ἰδιοσυγκρασία τοῦ ἱεροκήρυκος δὲν παρεμβάλλῃ ἐμπόδιόν τι εἰς τὴν δι' αὐτῶν ἔκφρασιν τῶν ψυχικῶν του καταστάσεων καὶ βιωμάτων. Ἄλλ' ὅταν ἡ ἔκφρασις αὕτη δὲν γίνηται κατὰ τρόπον πηγαῖον καὶ οἰονεὶ αὐτόματον, τότε ἡ τυχὸν προσφυγὴ τοῦ ἱεροκήρυκος εἰς τὰς χειρονομίας ταύτας ὡς εἰς ἐφαρμοστέους κανόνας θὰ ἐσήμαινε θεατρικὴν ἐπιτήδευσιν καὶ προσποίησιν ἀπάδουσιν εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ ἄμβωνος. Ὅθεν αἱ κατὰ τὸ κήρυγμα σωματικαὶ κινήσεις καὶ χειρονομίαι ἐπιτρέπονται μόνον ὡς σεμνῆ, ἱεροπρεπῆς καὶ μεμετρημένη ἔκφρασις τῶν βιωμάτων τῆς ψυχῆς τοῦ ἱεροκήρυκος. Ἄλλως τε οὐδόλως εἶναι ἄγνωστος ἢ ὑπαρξίς δοκίμων ἱεροκηρύκων, οἵτινες σπανίως χρησιμοποιοῦν κινήσεις καὶ χειρονομίας.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ κηρύγματος τῶν ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου καὶ τῶν ὀφθαλμῶν των καὶ εἰς τὴν θερμότητα τῆς φωνῆς των. Πάντως ὁ πεφωτισμένος ἱεροκήρυξ κατὰ τὴν ἱεράν διακονίαν του ἐκὼν ἢ ἄκων καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον χρησιμοποιεῖ καὶ «τὸ σῶμα αὐτοῦ θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ τὴν λογικὴν λατρείαν αὐτοῦ» (Ρωμ. ιβ', 1).

11. Φιλ. Πα π̄α δο π ο ὑ λ ο υ , μν. ἔ., σ. 290.

ΜΟΝΑΔΙΚΟΝ ΣΤΗΡΙΓΜΑ

«Ἐστερεώθη ἡ καρδία μου ἐν Κυρίῳ».
(Α' Βασ. β' 1).

1. Ὁ Κύριος στηρίζει τὰς καρδίας τῶν πιστῶν.

ἽΟνειδος δυσβάστακτον καὶ ἀπεράντου πικρίας πρόξενον ἐθεωρεῖτο παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἡ ἀτεκνία διὰ τὴν γυναῖκα (Λουκ. α' 25). Περιφρονημένη ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ αὐτὸν ἀκόμη τὸν σύζυγον διήρχετο τὴν ζωὴν τῆς ἐν μέσῳ δακρῶν καὶ στεναγμῶν. Εἰς τὴν σκληρὰν αὐτὴν δοκιμασίαν ὑπεβλήθη καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου Ἐλισάβετ, μέχρις οὗ ὁ Θεὸς ἀφείλε τὸ ὄνειδος ἀπ' αὐτῆς» (πρβλ. Λουκ. α' 25). Ὁ αὐτὸς κληρὸς ἐπεφυλάχθη καὶ διὰ τὴν Προφῆτιν Ἄνναν, μίαν ἐκ τῶν δύο συζύγων τοῦ ἐξ Ἀρμαθαίμ Ἐλκανά. Μὲ μεγάλην θλίψιν ἐδέχετο ἡ ἀτυχὴς Ἄννα τὴν περιφρόνησιν τῆς ἐτέρας συζύγου τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, τῆς Φενάνα, ἡ ὁποία ὑπερηφανεύετο διότι ἀπέκτησε τέκνα, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἠγαπᾶτο ἀπὸ τὸν σύζυγόν τῆς. Ἦτο πράγματι δραματικὴ ἡ θέσις τῆς ἀτέκνου Ἄννης μέσα εἰς τὸ οἰκογενειακὸν

ἽΩς λέγει Συμεὼν ὁ νέος θεολόγος, «ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ ἔγινε πῦρ, μεταδίδει καὶ εἰς τὸ σῶμά του ἐκ τῆς ἰδικῆς του λαμπρότητος, ὡς καὶ τὸ αἰσθητὸν πῦρ μεταδίδει εἰς τὸν σίδηρον ἐκ τῆς ἰδικῆς του ἐνεργείας»¹². ἽΗ λαμπρότης αὕτη καὶ ἡ ἐν Χριστῷ χαρὰ τοῦ ἱεροκήρυκος ὅπωςδῆποτε θὰ ἀκτινοβολῆ εἰς τὸ πρόσωπόν του. «Καρδίας εὐφραινομένης θάλλει πρόσωπον» (Παροιμ. ιε', 13). Τὸ ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναγεννήσεως καὶ εὐφροσύνης θάλλον καὶ ἀκτινοβολοῦν πρόσωπον τοῦ ἱεροκήρυκος εἶναι εἰς τῶν σπουδαιοτέρων συντελεστῶν τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κηρύγματος.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

---

12. Λ. Οὐσπένσκη, ἽΗ Εἰκόνα μτφρ. Φ. Κόντογλου, Ἀθῆναι, 1952, Ἐδαγγ. Θεοδῶρου, ὼλοκληρωμένα Προσωπικότητες, ἐν Ἀθήναις 1961, σ. 67.

περιβάλλον τοῦ συζύγου της, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔζη ὡς παρειακτος, χωρὶς ἀγάπην ἀπὸ τὸν σύζυγον, χωρὶς τὴν χαρὰν τῶν τέκνων.

Πόσοι ἄνθρωποι ὅμως περιφρονημένοι καὶ εἰς οὐδὲν θεωρούμενοι ἀπὸ τὸν κόσμον δὲν εὐρίσκουν χάριν παρὰ τῷ Θεῷ! Πόσοι καρδία τεταπεινωμένοι καὶ πόσα μάτια βουρκωμένα ἀπὸ δάκρυα πόνου δὲν εὐρίσκουν εὐτυχίαν καὶ χαρὰν καὶ γαλήνην πλησίον Ἐκείνου! Πρὸς Ἐκεῖνον τὸν μέγαν ἱατρὸν ἦτο ἐστραμμένη καὶ ἡ προφῆτις "Αννα καὶ εἰς Ἐκεῖνον ἐξωμολογεῖτο, κατὰ τὴν καθημερινὴν προσευχὴν της, τὴν αἰτίαν τῆς θλίψεώς της καὶ ἐζήτει τὴν βοήθειάν Του καὶ τὴν παραμυθίαν Του. Καί, ὅπως ἦτο ἐπόμενον, εἰσηκούσθη ἡ δέησίς της, διότι ἦτο δέησις δικαίας ψυχῆς. Ἦτο δέησις εὐσεβοῦς καρδίας, ἀγαπώσης τὸν Θεὸν καὶ ἀφισωμένης εἰς τὸ ἅγιον Αὐτοῦ θέλημα. Καί, ὡς ὁ Ἀδελφόςθεος ἐπιβεβαίωσεν, «πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη» (Ἰακ. ε' 16). Ἐπίστευεν ἡ θεοσεβὴς προφῆτις εἰς τὴν ἀγάπην, τὴν δύναμιν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐζήτησε τὴν χάριν Του. Ἡ δὲ χάρις τοῦ Θεοῦ ἦλθεν εἰς μείζονα βαθμὸν ἀπὸ ὅ,τι ἀνεμένετο. Ἔτεκεν υἱὸν ὄχι κοινόν τινα, ἀφανῆ καὶ δυσεβῆ ἄνθρωπον, ἀλλ' υἱὸν εὐλογημένον μὲ τὴν δωρεὰν τῆς θείας χάριτος, τὸν προφήτην Σαμουὴλ, τὸν θεόπνευστον ἄνδρα, ὅστις ἐλάμπρυνε τὸ ὄνομα τοῦ οἴκου αὐτοῦ καὶ ὑπῆρξεν ὁ πνευματικὸς ἡγέτης τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ. Εὐλόγως λοιπὸν ἡ ἄλλοτε τεταραγμένη καρδιά τῆς Ἄννης ἐκ τῆς ἀδιαλείπτου ὀδύνης τῆς στειρώσεως καὶ ἀτεκνίας καὶ παραλελυμένη ἐκ τῆς λύπης ἐνεδυναμώθη καὶ ἐστερεώθη. Ἐστερεώθη, οὐχὶ βεβαίως ἀπὸ ἀπόψεως πίστεως, διότι ἡ πίστις, ἡ ζωσα καὶ ἐνεργὸς οὐδέποτε ἐγκατέλειπε τὴν καρδίαν τῆς Προφήτιδος. Ἐστερεώθη διότι ἔπαυσε πλέον νὰ κλυδωνίζεται ἀπὸ τὴν θλίψιν. Ἐπανευροῦσα τὴν γαλήνην της καὶ μὲ ἤρεμον πλέον τὸν λογισμὸν της ἡ θεοφιλὴς στεῖρα, ἡ περιφρονημένη ἀπὸ τοὺς ἄνθρώπους, ἀναφωνεῖ πλήρης εὐγνωμοσύνης καὶ πίστεως· «Ἐστερεώθη ἡ καρδιά μου ἐν Κυρίῳ» (Α' Βασιλ. β' 1). Τὸ γεγονός ἐφέρειν εἰς τὴν ἀγίαν ἐκείνην γυναῖκα εὐφροσύνην ἀνέκφραστον. Δὲν τὴν ἀπήλλαξεν ἀπλῶς ἀπὸ τὸ ὄνειδος τῆς ἀτεκνίας, ὥστε νὰ σιγήσουν πλέον οἱ εἰς βάρος της περιγελοὶ τοῦ συγγενικοῦ κυρίως περιβάλλοντος τῆς ἀντιζήλου τῆς Φεννάνας, ἀλλὰ τὴν ἐλύτρωσε καὶ ἀπὸ τὴν διαρκῆ θλίψιν καὶ τὸν ἐκ ταύτης θάνατον. Τὸ δῶρον τοῦ Θεοῦ τῆς ἐχάρισε μαζὶ μὲ τὴν ἀγαλλίασιν καὶ τὴν σωτηρίαν. Διὸ καὶ ἡ εὐσεβὴς προσθέτει· «Εὐφράνθην ἐν σωτηρίᾳ σου» (Α' Βασ. β' 1).

Πόσοι χριστιαναὶ γυναῖκες δὲν αἰσθάνονται, ἔστω καὶ κρυφίως, ταπεινώσιν ἔναντι τῶν συζύγων των καὶ τῶν συγγενῶν αὐ-

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

ε) Ὁ γυναικεῖος μοναχισμός.

Σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν ἀνδρικό μοναχισμό, ποῦ σήμερα ζῆ τὴν παρακμὴ του στὴ χώρα μας, ὁ γυναικεῖος ἐμφανίζει μιὰν ἐλπιδοφόρα ἀνθηση. Γυναικεῖα μοναστήρια ἐδῶ κι' ἐκεῖ, εἴτε παλιὰ μὲ ἴστορία, εἴτε καινούργια, συνήθως μὲ τὴ μορφὴ Ἑσυχαστηρίων, δίνουν τὴν εἰκόνα ἑνὸς θεσμοῦ ποῦ ἔχει βίωσιμότητα καὶ ὑπόσχεται πολλά. Πράγματι. Δὲν χρειάζεται νὰ κάνη κανεὶς μεγάλη ἔρευνα γιὰ νὰ διαπιστώσῃ αὐτὴ τὴν ἀλήθεια, ποῦ γίνεται ἀκόμη πιὸ ἐντυπωσιακὴ, σὰν ἀξιολογηθῇ τὸ ἔμψυχο ὑλικό, ποῦ συνθέτει τὸν θεσμὸ αὐτό, καὶ ποῦ εἶναι πολὺ ἀξιόλογο. Βεβαίως λέγεται ὅτι καὶ ὁ γυναικεῖος μοναχισμὸς διέρχεται σήμερα κρί-

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 211 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

τῶν καὶ δὲν ματώνει ἡ καρδιά των διότι δὲν δύνανται νὰ ἀποκτήσουν τέκνα! «Πολλοὶ ἔχουν ἀφθονα τὰ μέσα τῆς ζωῆς καὶ θεωροῦνται διὰ τοῦτο εὐτυχισμένοι ἀπὸ ἄλλας, αἱ ὁποῖαι στεροῦνται καὶ τοῦ καθημερινοῦ ἄρτου, ἐνῶ ἔχουν νὰ διαθρέψουν τόσα τέκνα. Καὶ ὅμως αὐταὶ κρύβουν μέσα τους τὸ μαρτύριον τὸ ὁποῖον τρώγει τὰ σωθικά τους σὰν σκουλήκι. Εἶναι ὁ πόθος τῆς παιδοποιΐας ποῦ τοὺς ἀφαιρεῖ κάθε χαρὰν τῆς ζωῆς. Καὶ συλλογίζονται. Ἄς μὴ εἶχα τόσα ἀγαθὰ κι' ἄς εἶχα ἓνα παιδί». Καὶ καταφεύγουν εἰς τὴν ἐπιστήμην καὶ δαπανῶνται καὶ ὑπόκεινται εἰς διαφόρους ὀδυνηρὰς ἐπεμβάσεις καὶ παντοειδεῖς θεραπείας διὰ νὰ ἐπιτύχουν τὸ ποθοῦμενον. Εἶναι πολλοὶ γυναῖκες αἱ ὁποῖαι, δυστυχῶς, ἀντιμετωπίζουν καὶ τὴν ἐμφανῆ καὶ δεδηλωμένην δυσφορίαν τοῦ συζύγου των, ὡς νὰ εἶναι αὐταὶ ὑπαίτιοι τῆς στειρότητός των. Ἐσκέφθησαν ἄρα γε ποτὲ νὰ προσφύγουν αἱ γυναῖκες αὐταὶ μὲ τὴν πίστιν τῆς προφήτιδος Ἄννης εἰς τὸν Θεὸν καὶ πρωτίστως εἰς Αὐτόν; Καὶ ὅμως ὅσαι ἐζήτησαν τοῦτο μὲ καθαρὰν καρδίαν καὶ ζῶσαν πίστιν ἀπὸ τὸν Θεὸν δὲν διεψεύσθησαν, μολονότι ἡ ἐπιστήμη εἰς αὐτάς εἶχεν ἀποκλείσει κάθε ἐλπίδα.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ση¹⁴¹. Καί θεμελιώνεται ἡ θέση αὐτὴ κυρίως ἐπάνω στὴν ποιοτική στάθμη τῶν μοναζουσῶν, ποὺ θεωρεῖται χαμηλή. Ὅμως αὐτὴ εἶναι μιὰ διαπίστωση ποὺ ξεκινάει ἀπὸ δεοντολογικὰ δεδομένα καὶ ἀπὸ ἀναφορὰ σὲ τέλεια, κατὰ τὸ δυνατόν, σχήματα. Ἐν τούτοις ὁ γυναικεῖος μοναχισμὸς σήμερα διαθέτει ἀξιόλογα στελέχη, μορφωμένα καὶ καταρτισμένα, ποὺ τὸν ἐκπροσωποῦν ἐπάξια, πράγμα ποὺ δείχνει ὅτι ὄχι ἀπλῶς ὑπερέχει ποσοτικὰ τοῦ ἀνδρικοῦ, ἀλλὰ καὶ ποιοτικὰ σὲ ὀρισμένες περιπτώσεις τὸν ὑπερβάλλει.

Τὸ φαινόμενο ἔχει ἐπισύρει τὴν προσοχὴ καὶ κοσμικῶν ἀνθρώπων, ποὺ ἀπὸ ἐπισκέψεις σὲ τέτοια μοναστήρια καὶ συζητήσεις μὲ μορφωμένες μοναχὲς καταλήγουν στὸ συμπέρασμα πὼς σήμερα ὁ γυναικεῖος μοναχισμὸς μας διαθέτει ὄχι τυχαῖα πρόσωπα, ἐξ ἐπόψεως μορφώσεως, ποὺ φθάνει ἀρκετὲς φορές στὸ πανεπιστημιακὸ ἐπίπεδο. Ἔτσι συχνὰ βλέπουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος ἀνταποκρίσεις δημοσιογράφων, ποὺ ἀπὸ τὴν δική του κάθε ἓνας σκοπιὰ βλέπει τὰ πράγματα καὶ τὰ κρίνει. Ἀνεξάρτητα ὅμως ἀπὸ τίς διαπιστώσεις τῶν κοσμικῶν ἀνθρώπων, ποὺ εἶναι φυσικὸ νὰ ἔχουν δικά τους κριτήρια, ἢ ἀλήθεια εἶναι πὼς πολλὲς ἐλπίδες γεννιοῦνται ἀπὸ τὴ σημερινὴ κατάσταση, ποὺ ἐπικρατεῖ στὰ γυναικεῖα μοναστήρια μας, ποὺ τὰ περισσότερά τους, ἂν ὄχι ὅλα, ἔχουν στραφῆ πρὸς τὸν ἀσκητισμὸ καὶ τὴν περισυλλογὴ, ποὺ ταιριάζει καλύτερα μὲ τὴ γυναικεῖα φύση. Αὐτὸ σημαίνει πὼς δὲν ἔχουμε γυναικεῖα μοναστήρια μὲ ἱεραποστολικὴ δράση μέσα στὴν κοινωνία. Τοῦτο ὅμως δὲν μειώνει, θαρρῶ, σὲ τίποτε τὴν ἀξία κάθε προσπαθείας, δεδομένου ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν σκιὰ τοῦ ἁγ. Πνεύματος στεγάζεται κάθε θεοφιλὴς κίνηση.

Ἡ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας θέλει τίς γυναικεῖες μοναστικὲς Ἀδελφότητες κάτω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση ἐμπείρου πνευματικοῦ προσώπου, ποὺ συνήθως εἶναι ὁ Ἐπίσκοπος. Ἐχουμε ὅμως πάμπολλες περιπτώσεις εὐλαβῶν πνευματικῶν πατέρων, ποὺ ἔχουν ἀναλάβει τὴν καθοδήγηση αὐτὴ καὶ μὲ συναίσθηση καὶ φόβο Θεοῦ ἐπιτελοῦν τὸ ἔργο τους. Στὴν συμπαραστάση τους ὀφείλεται, κατὰ κανόνα, ἡ ἄνθηση τῶν Ἀδελφοτήτων αὐτῶν καὶ ἡ προσέλκυση νέων στελεχῶν στὶς τάξεις τους. Ὅπου δὲν ὑπάρχει τέτοια ὑπεύθυνη χειραγωγία ἐκεῖ τὰ πράγματα δὲν ἐξελισσονται καλά, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ παρατη-

141. Βλ. Εἰσήγησιν Μοναχῆς Θεοδώρας Χαμπάκη εἰς Β' Συνέδριον μοναστικῶν παραγόντων.

ρῆται στασιμότητα στὴν αὐξηση καὶ τὴν ποσοτική καὶ τὴν ποιοτική.

Οἱ ἀπλοϊκὲς συνήθως καὶ ἀγαθὲς ψυχὲς τῶν μοναζουσῶν δὲν ἔχουν ἀξιώσεις πολλές. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπαναπαύονται ὅπου ὑπάρχει κλίμα πνευματικότητας ἄσκηση καὶ προσευχή. Πιὸ βολικὲς ἀπὸ τοὺς ἄνδρες μοναχοὺς οἱ γυναῖκες ζοῦν πιὸ εὐκόλα τὴν κοινοβιακὴ ζωὴ καὶ ὑποτάσσονται εὐκολώτερα στὴν Γερρόντισσά τους καὶ δημιουργοῦν λιγώτερα προβλήματα στὴν διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸς εἶναι βέβαια ὁ κανόνας. Εἰ δὲ μὴ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν δὲν ἔχη ἀναγεννηθῆ στὸ χριστιανικὸ πνεῦμα εἶναι φορέας παρεκκλίσεων τοῦ χαρακτήρος, ποὺ γεννοῦν κρίση στὶς σχέσεις του μὲ τὸν Θεὸ καὶ μὲ τοὺς ἀδελφούς του.

στ) Ὁ μοναχισμὸς στὸ Ἁγ. Ὄρος.

Παρὰ τὸ ὅτι ὁ ἀγιορείτικος μοναχισμὸς κανονικὰ ἔχει τὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἐν τούτοις συμπεριλαμβάνουμε τὴν παράγραφο αὐτὴ στὸ κεφάλαιο αὐτὸ, ἐπειδὴ βρίσκεται καὶ ἀναπτύσσεται στὸν ἐλλαδικὸ χῶρο. Ἐπειτα ἀπὸ μία βαθεῖα κρίση ποὺ πέρασε μετὰ τὸν πόλεμο ὁ μοναχισμὸς αὐτός, τὰ τελευταῖα χρόνια γνωρίζει μιὰ σπουδαία ἀναγέννηση μὲ τὸ νέο αἷμα ποὺ ἔτρεξε στὶς φλέβες του. Σὲ ἔρευνά του σχετικὴ μὲ τὸ θέμα ὁ καθηγητὴς Γ. Μαντζαρίδης χαρακτηρίζει ὡς «ιδιαιτέρως σημαντικὴν» τὴν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀγιορειτῶν κατὰ τὴ διετία 1972-1974¹⁴². Σύμφωνα μὲ τὰ στοιχεῖα τῆς ἐρεύνης αὐτῆς κατὰ τὸν Αὐγούστο τοῦ 1974 οἱ μοναχοὶ τοῦ Ἁγ. Ὄρους ἦταν 1200, ἔναντι μικροτέρων ἀριθμῶν τῶν προηγουμένων ἐτῶν. Ἡ αὐξηση σημειώθηκε σὲ 8 Μονῆς γιατί σ' αὐτὲς ἐμφανίσθηκε τὸ φαινόμενο τῆς ὁμαδικῆς ἐπανδρώσεως μὲ ἀδελφότητες ποὺ μεταφυτεύθηκαν ἐκεῖ ἀπὸ τὸν κόσμο. Τὰ μέλη τῶν ἀδελφοτήτων αὐτῶν εἶναι κατὰ κανόνα νέοι στὴν ἡλικία, ἔχει δὲ δημιουργηθῆ ἐκεῖ ἕνα κλίμα κατάλληλο γιὰ τὴν προσέλκυση καὶ ἄλλων στελεχῶν. «Ἐλπιδοφόρον» κατὰ τὸν καθηγητὴν Μαντζαρίδην εἶναι καὶ τὸ ὅτι μειώθηκε τελευταῖα καὶ ὁ μέσος ὄρος ἡλικίας τῶν μοναχῶν. Ὅλα αὐτὰ δείχνουν πὸς τὸ Ἁγ. Ὄρος ζῆ τώρα μιὰ περίοδο ἀναγεννήσεως, οἱ δὲ νέοι ἀδελφοὶ καὶ οἱ ἀξιόλογες ἀδελφότητές τους, ἀσφαλῶς θὰ συνεχίσουν τὴν παράδοση τοῦ Τόπου καὶ θὰ δημιουργήσουν μιὰ νέα ἐποχὴ ἀκμῆς τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ, συνδυάζοντας μαζὶ μὲ τὴν ποσότητα τῶν ἀρι-

142. Βλ. «Ἐπίσκεψιν» ἀρ. 118/1975 σ. 5.

Ποιμαντικά Θέματα**ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΗ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ**

Ἄν και ἔχουν παρέλθει αἰῶνες πολλοὶ ἀπὸ τοὺς χρόνους ἐκείνους κατὰ τοὺς ὁποίους ἐγράφησαν οἱ ψαλμοί, ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ἀναγνωρίζει εἰς τὸ πνευματικὸν κάτοπτρον αὐτῶν τὸν ἑαυτὸν του! Διότι παρὰ τὰς ἐποχικὰς ἀλλαγὰς τῶν συνθηκῶν καὶ τῶν ὄρων τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, ὁ ἄνθρωπος ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος. Τὰ ποικίλα συμπτώματα τῶν ἀλ-

---

θμῶν καὶ τὴν ποιότητα τῆς μοναχικῆς πολιτείας, ποὺ μόνη αὐτὴ δίνει χρῶμα καὶ ὑπόσταση στὴν ἐπιθυμητὴ ἀνακαινίσθη τοῦ θεσμοῦ. Ὅσο ἡ ζωὴ τὸν κόσμον θὰ τυλίγεται ἀπὸ τὸ ἄγχος καὶ ὅσο ἡ Ἐκκλησία θὰ προσαρμόζεται πρὸς τὶς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, τόσο περισσότερο θὰ φουντώνη στὶς καρδιὰς τῶν φιλοθέων ὁ πόθος τῆς φυγῆς καὶ μονώσεως. Καὶ τόσο περισσότερο θὰ πληθαίνουν τὰ τάγματα ἐκείνων ποὺ θὰ ἐγκαταλείπουν τὸν κόσμον γιὰ νὰ ζήσουν τὴν ἀσκητικὴν ἐμπειρίαν. Ὡστόσο μὲ τὴν αὔξησιν τοῦ ἀγιορειτικοῦ μοναχισμοῦ εἶναι βέβαιον ὅτι, βραχυπρόθεσμα τοῦλάχιστον, χάνονται μερικὰ ἱεραποστολικά στελέχη τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας, μιὰ κι' ἐγκαταλείπουν τὸν στίβον τοῦ κοινωνικοῦ ἀγῶνα. Ἐν τούτοις ἡ ζημία αὐτὴ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὴν ἀφέλεια τῶν ψυχῶν ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν βίωσιν τοῦ ἀναχωρητικοῦ πνεύματος τῆς ἐν Χριστῷ ἀφιέρωσεως καὶ ἀπὸ τὴν ἀνεκτίμητην προσφορὰν τῶν μοναχῶν σὲ ἄλλους τομεῖς, ποὺ ἴσως δὲν ἔχουν τὴν στιλπνότητα τῆς ἐντυπωσιακῆς ἱεραποστολικῆς δραστηριότητος. Γι' αὐτὸ προσωπικὰ πιστεύω, πὼς εἶναι γεγονός πολὺ παρήγορον γιὰ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν ἡ τελευταία ἄνθησιν ποὺ παρατηρεῖται στὸ Ἁγ. Ὅρος καὶ ποὺ εἶναι ἄξια ἰδιαιτέρας ὑπογραμμίσεως πρὸς τονισμὸν τῆς σημασίας της σήμερον. Μέσα δὲ στὴν κρίσιν ποὺ μαστίζει τὸν ἀνδρικό τουλάχιστον μοναχισμό τῆς Ἐκκλησίας μας, τὸ φαινόμενον αὐτῆς τῆς ἀναγεννήσεως προσλαμβάνει τεράστιες διαστάσεις γιατί, ἐπὶ πλέον, ἐπισημαίνει, κατὰ τὴν γνώμην μας καὶ ἓνα ἀσθενὲς σημεῖον τῶν δικῶν μας μοναχικῶν συστημάτων ποὺ συμβάλλουν στὴ δημιουργίαν αὐτῆς τῆς κρίσεως, τὸ ὁποῖον ὑπογραμμίσασα παραπάνω (βλ. παράγραφον (α)).

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

λαγῶν τούτων, ὅσον παράδοξα ἢ ἐκπληκτικὰ καὶ ἂν εἶναι, εἶναι ἐκφράσεις καὶ ἐκδηλώσεις τοῦ ἰδίου πάντοτε ἀνθρώπου. Τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐξελθόντος ἐκ τῶν δημιουργικῶν χειρῶν τοῦ Θεοῦ, τοῦ ἀμαρτήσαντος καὶ ἀγωνιζομένου ἐναντίον τῶν συνεπειῶν τῆς ἀμαρτίας ἀνθρώπου!

Ὅπως κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ προφητάνакτος, οὕτω καὶ σήμερον ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐποχῆς μας ταλαιπωρεῖται, ὄχι μόνον ἀπὸ σωματικὰς νόσους ἀλλὰ καὶ ψυχικὰς. Αἱ ψυχικαὶ διαταραχαὶ ἐξ ἄλλου ἐπηρεάζουν τὸν σωματικὸν ὀργανισμόν τοῦ ἀνθρώπου οὕτως ὥστε περιγραφῆ ψυχικοῦ ἄλγους νὰ ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ πάσχοντα ὄργανα καὶ μέρη τοῦ σώματος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον, ὅπως σήμερον, οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δαυὶδ πᾶσα αὐτοανάλυσις ἢ περιγραφὴ ἰσχυρᾶς ψυχικῆς πίεσεως ἢ διαταραχῆς περιλαμβάνει τὸν ὅλον ψυχοσωματικὸν ἄνθρωπον.

Αἱ εἰς ὄρισμένους ψαλμοὺς περιεχόμεναὶ περιγραφαὶ ψυχοσωματικῶν διαταραχῶν εἶναι λίαν ἐκφραστικαὶ τοῦ ὑπαρξιακοῦ προβληματισμοῦ τοῦ ἀμαρτωλοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀγωνιζομένου νὰ ἐξέλθῃ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς περιοχῆς τῶν θανατηφόρων συνεπειῶν τῆς ἀμαρτίας. Α.χ. εἰς τὸν θον Ψαλμὸν ὁ πάσχων, λόγῳ τῆς ἀμαρτίας του, ἄνθρωπος καὶ φοβούμενος τὸν ἔλεγχον τοῦ Θεοῦ, ὁμολογεῖ. «Ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι· ἴασαί με Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀστέα μου, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐταράχθη σφόδρα» (στ. 3-4α). Ἐπίσης εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ ἡ αὐτοπεριγραφὴ τοῦ ψυχοσωματικοῦ ἄλγους, ἢ περιεχομένη εἰς τὸν 21ον Ψαλμὸν. «Ὡσεὶ ὕδωρ ἐξεχύθη καὶ διεσκορπίσθη πάντα τὰ ὀστέα μου, ἐγενήθη ἡ καρδία μου ὡσεὶ κηρὸς τηκόμενος ἐν μέσῳ τῆς κοιτίας μου. Ἐξηράνθη ὡσεὶ ὄστρακον ἡ ἰσχύς μου, καὶ ἡ γλῶσσά μου κεκόλληται τῷ λάρυγγί μου, καὶ εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με» (στ. 15-16).

Αἱ πολλαὶ τοιαῦται εἰκόνες τοῦ ψυχοσωματικοῦ πάθους τοῦ ἀγωνιζομένου ἐναντίον τῆς ἀμαρτίας ἀνθρώπου, αἱ περιεχόμεναι εἰς τὸν ἱερὸν Ψαλτῆρα, πρέπει νὰ τυγχάνουν πάντοτε ἰδιαιτέρας προσοχῆς καὶ μελέτης ἐκ μέρους τοῦ εὐσυνειδήτου καὶ δυναμικοῦ ποιμένου. Διότι τὰ πρακτικὰ συμπεράσματα, τὰ ὁποῖα εἶναι δυ-

Η ΑΘΕΪΑ ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ *

Θὰ τελειώσω μὲ τρεῖς προτάσεις. Ἡ πρώτη εἶναι ἀπὸ τὸ στρατόπεδο τῆς ἀθεΐας. «Καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε Θεός, θὰ ἔπρεπε οἱ ἄνθρωποι νὰ τὸν ἐφεύρουν», εἶπεν ὁ Βολταῖρος γιὰ νὰ δείξῃ, ὅτι καὶ αὐτοὶ ποὺ ἐπολέμησαν τὸν Θεὸν ἔπασχον ἀπὸ ἓνα τρομερὸ ἐσωτερικὸ διχασμὸ. Πολεμοῦσαν κάτι, τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις βαθεῖα μέσα τους τὸ ἐπίστευον ὡς ἀπόλυτα ἀναγκαῖον. Αὐτὸ ἄλλωστε δὲν ἐξέφραζε καὶ τὸ σχῆμα: «Μὰ τὸ Θεό, εἶμαι ἄθεος»;

Μιὰ δεύτερη πρόταση προέρχεται ἀπὸ ἓνα ἱερωμένο, τὸν π. Valensin. Εἶναι μιὰ πρόταση-συλλογισμὸς, μιὰ ἐντελῶς ἀκριαία

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 213 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

νατὸν νὰ ἐξαχθοῦν ἐκ τῶν εἰκόνων τούτων, εἶναι οὐσιαστικῆς σημασίας διὰ τὸ ὅλον ἔργον τοῦ ποιμένου σήμερον. Οὐσιωδέστερον δὲ πάντων εἶναι ἴσως τὸ συμπέρασμα κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ βίωσις τῆς ἁμαρτίας δὲν περιορίζεται οὔτε μόνον εἰς τὴν ψυχὴν οὔτε μόνον εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. Ἄν καὶ ἐνδέχεται νὰ προβάλλεται μόνον ἡ μία ἢ ἄλλη περιοχὴ τῆς ψυχοσωματικῆς ὁλότητος, κατὰ τὴν βίωσιν τῆς ἁμαρτίας, ἐν τούτοις τόσον ἡ βίωσις αὕτη ὅσον καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῆς λαμβάνουν χώραν πάντοτε εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιοχὰς αὐτῆς. Ἡ ἁμαρτία εἶναι βίωσις καὶ ἐμπειρία ψυχοσωματικῆ. Ὁ προσευχόμενος θρησκευτικὸς ἄνθρωπος γνωρίζει ἄριστα τὴν ψυχοσωματικὴν φύσιν τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς.

Ἡ πραγματικότης αὕτη θέτει τὸν ποιμένα πρὸ τῶν μεθοδολογικῶν ἀπαιτήσεων τῆς ψυχοσωματικῆς ποιμαντικῆς. Πῶς θὰ ἀντιμετωπίσῃ τὸν ψυχοσωματικῶς πάσχοντα σύγχρονον ἄνθρωπον; Πῶς, κυρίως, ἀλλὰ καὶ ποῖα μέσα θὰ χρησιμοποιήσῃ πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν συνεπειῶν τοῦ ψυχοσωματικοῦ ἄλγους; Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀδι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε) (Ρωμ. 5,12), τὰ ἑρωτήματα αὐτὰ εἶναι ἔγκυρα, ἐξ ἐπόψεως ποιμαντικῆς διακονίας, εἰς πᾶσαν ἐποχὴν.

ἀποψη, πού θέλει νά τονίση ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ γιά τόν ἄνθρωπο εἶναι ἀπείρωσ πιά σημαντική ἀπό τήν παρουσία τοῦ κόσμου. Ἐάν, λέγει ὁ π. Valensin, πρᾶγμα ἀπίθανο, κάτι τὸ προφανές μᾶς δείξῃ ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, θά σκεφθῶ ὅτι τιμήθηκα πιστεύοντάς Τον, ὅτι ἐάν τὸ σύμπαν εἶναι κάτι τὸ βλακῶδες καὶ ἄξιο περιφρονήσεως, τόσο τὸ χειρότερο γι' Αὐτόν, τὸ ἄδικο δὲν εἶναι δικό μου πού σκέφθηκα ὅτι ὁ Θεός ὑπάρχει, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ πού δὲν ὑπάρχει³¹. Σ' αὐτὸ τὸ σχῆμα τοῦ συλλογισμοῦ τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι ἡ ἀπουσία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδιανόητη καὶ ἐπομένως κάθε παρόμοια σκέψη εἶναι ταυτόσημη μὲ τὸν παραλογισμό.

Καὶ τελειώνω μὲ μιὰ δυναμικὴ θέση — αὐτὴ εἶναι ἡ τρίτη πρόταση — πού ἔλαβε στὸ θέμα αὐτὸ ὁ Ντοστογιέφσκυ. «Ἐάν θὰ ἠδύνατό τις νὰ μοῦ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἐκτός τῆς ἀληθείας, καὶ ἐάν πράγματι ἡ ἀλήθεια θὰ ἀπεκλειέτο ἀπὸ τὸν Χριστόν, ἐγὼ θὰ π ρ ο τ ι μ ο ὕ σ α νὰ παραμείνω μὲ τὸν Χριστόν παρὰ μὲ τὴν ἀλήθεια»³². Μόνο μιὰ τέτοια ἀπόλυτη τοποθέτηση μπορεῖ νὰ κρίνῃ τὴν ποιότητα καὶ τὴν πληρότητα τῆς πρὸς τὸν Χριστόν Πίστεώς μας στὸν 20ὸν αἰῶνα, φίλε ἀναγνώστα.

Τὸ καταστάλλαγμα λοιπὸν εἶναι ὅτι, ὑπὲρ ποτε καὶ ἄλλοτε, σήμερα χρειάζεται μιὰ προσωπικὴ ἔνωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεόν, μιὰ προσωπικὴ καὶ ὑπεύθυνη βίωση τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖνη ἀκριβῶς ἡ βίωση πού ἐκφράζεται στοὺς λόγους τοῦ Θεανθρώπου: «ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἔστι, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει» (Ματθ. ιβ', 30). Αὐτὴ ἡ ἀπόλυτη τοποθέτηση μέχρι χθὲς ἦταν ἀπαίτηση τοῦ Χριστοῦ. Σήμερα ὅμως εἶναι καὶ ἀπαίτηση τῶν καιρῶν. Αἴτημα τῆς ἐποχῆς μας.

Ἄρχιμ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΛΕΝΗΣ

31. Ἡ πάλι μὲ τὸν Θεόν, σελ. 50.

32. Βλ. ENOPIAN 1.1972, σελ. 9.

Η ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΧΙΛΙΑΣΤΩΝ*

Ἡ ποιμαντική ἀντιμετώπιση τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβά, ἃς τὸ ποῦμε εὐθὺς ἀπὸ τὴν ἀρχή, εἶναι πολὺ πῖθ δύσκολη ἀπὸ τὴ νομικὴ ἀντιμετώπιση. Ἀπαιτεῖ συνεχῆ ἀγώνα καὶ κόπο καὶ μόχθο, ἀπὸ μέρους τῶν ἐργατῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα ἀπὸ μέρους τῶν ποιμένων, ποὺ ἔχουν ταχθῆ νὰ προστατεύουν τὰ λογικὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ.

Ἄν θέλωμε νὰ εἶμαστε εἰλικρινεῖς, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμε ὅτι ἡ εὐθύνη γιὰ τὴ σημερινὴ πρόοδο τοῦ Χιλιασμοῦ δὲν βαρύνει τόσο τὴν Πολιτεία, ὅσο τοὺς ἀνθρώπους τῆς Ἐκκλησίας. Τὴ δική μας ἀμέλεια, τὴ δική μας ἀδιαφορία, τὰ δικά μας λάθη, ἐκμεταλλεύθηκαν οἱ πράκτορες τῆς πλάνης, γιὰ νὰ συλῆσουν τὴν «ποιῖμνη» τοῦ Κυρίου. Θὰ τὸ διαπιστώσωμε, ἂν κάνωμε μιὰ αὐτοκριτικὴ, ἓναν αὐτοέλεγχον κάτω ἀπὸ τὸ «ὄμμα» τοῦ Θεοῦ.

Ἡ Ἐκκλησία σήμερα ἀγωνίζεται κάτω ἀπὸ δύσκολες συνθήκες, μέσα σ' ἓνα κόσμον γεμᾶτο γόητες καὶ ψευδοπροφῆτες. Μέσα σ' ἓνα κόσμον ὅπου κυριαρχεῖ ἡ σύγχυση καὶ ἡ ἀμφισβήτησις. Γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν λυτρωτικὴ ἀποστολὴ τῆς εἶναι ἀνάγκη ἐμεῖς οἱ κληρικοί, ποὺ ἀποτελοῦμε τὴν ἐμπροσθοφυλακὴ τῆς, νὰ ἀναστήσωμε μέσα μας τὸν «καλὸ ποιμένα», νὰ δραστηριοποιηθοῦμε, ἐπιστρατεύοντας ὅλες τὰς δυνάμεις μας, νὰ ἀναβαπτισθοῦμε στὸ φρόνημα τῶν προμάχων τῆς Ὁρθοδοξίας, τῶν Μαρτύρων καὶ τῶν Ὁμολογητῶν καὶ νὰ ἀναλάβωμε ἓνα τιτάνιο ἀγώνα, ὄχι μόνον γιὰ τὴν περιφρούρησις τῶν ψυχῶν ποὺ μᾶς ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐπιστροφή στὴν Ἀλήθεια ἐκείνων ποὺ πλανήθηκαν.

Ἡ ποιμαντικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ Χιλιασμοῦ βασικὰ ἔχει κέντρο τῆς τὴν ἐνορία καὶ περιλαμβάνει πολλὰ πεδία δράσεως γιὰ τὸν ἐφημέριον, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὰ σπουδαιότερα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1. Ἡ διαφώτιση

α) Ἡ διαφώτιση τῶν Χριστιανῶν γιὰ τὴν ἀντιχριστιανικὴ θεωρία τοῦ Χιλιασμοῦ πρέπει νὰ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πρωταρχικὰς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 215 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

φροντίδες μας ως ἡφμερίων μέσα στην ἑνορία. Μιά τέτοια διαφώτιση καὶ ἐνημέρωση θὰ εἶναι σταθερὴ καὶ συστηματικὴ καὶ θὰ γίνεται «εὐκαιρῶς ἀκαίρως» (Β΄ Τιμ. δ΄ 2). Ὅχι μόνο με κατὰλληλες ὁμιλίεσ ἀπὸ τὸν ἄμβωνα, ἀλλὰ καὶ με εἰδικὰ βιβλία, φυλλάδια καὶ ἄλλα ἔντυπα, ποὺ θὰ μοιράζουμε στοὺς ἑνορίτες μας. Προπάντων ὁμοσ ἡ διαφώτιση θὰ γίνεται στὶς ἰδιωτικὲσ συζητήσεις ποὺ θὰ ἔχουμε με τοὺς Χριστιανοὺς μας. Αὐτὲσ οἱ ἰδιωτικὲσ συζητήσεις εἶναι πολὺ πιὸ ἀποτελεσματικὲσ ἀπὸ ἕνα κήρυγμα ποὺ γίνεται «ἀφ' ὑψηλοῦ» καὶ ἀπευθύνεται σὲ μιὰ μεγάλῃ ὁμάδα ἀνθρώπων, γιατί δημιουργοῦν προσωπικὴ ἐπικοινωνία καὶ σχέση ἀνάμεσα στὸν ἱερέα καὶ τὸν πιστό. Ὡσ ἡφμερίοι πρέπει νὰ βρίσκουμε πολλὲσ τέτοιεσ εὐκαιρίεσ προσωπικῆσ ἐπικοινωνίας με τοὺς Χριστιανοὺς μας καὶ νὰ τίς ἀξιοποιῦμε.

β) Γιὰ νὰ μπορούμε ὁμοσ νὰ διαφωτίζουμε σωστὰ τοὺς ἑνορίτεσ μας καὶ νὰ τοὺς πείθουμε, χρειάζεται νὰ εἴμαστε πρῶτα ἑμεῖσ καλὰ ἐνημερωμένοι καὶ καταρτισμένοι ἐπάνω στὶς χιλιαστικὲσ πλάνεσ καὶ τὴν ἀναίρεσή τουσ. Γι' αὐτὸ καθένας ἀπὸ μᾶσ ἔχει ἀνάγκη νὰ μελετᾷ κατὰλληλα βιβλία καὶ νὰ καταρτίζεται συνεχῶσ. Πρέπει νὰ ξέρουμε ὅτι οἱ Χιλιασταὶ ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο ἀλλάζουν ἰδέεσ καὶ ἐμφανίζουν ὄλο καὶ καινούργιεσ θεωρίεσ. Ἐκεῖνο ποὺ πίστευαν χθὲσ, σήμερα τὸ πολεμοῦν καὶ αὐτὸ ποὺ κηρύττουν σήμερα, ἴσως αὔριο νὰ τὸ ἀρνοῦνται. Μιὰ τέτοια τακτικὴ εὐκόλα ἐξηγεῖται. Τὸ ψέμμα, γιὰ νὰ γίνεται πιστευτό, εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ ἀλλάξῃ συνεχῶσ μορφή. Χρειάζεται λοιπόν, νὰ παρακολουθοῦμε ὄλεσ αὐτὲσ τίς ἰδεολογικὲσ μεταπτώσεισ τῶν Μαρτύρων τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ νὰ τίς ἀντικρούουμε με σαφήνεια, δίνοντασ τίς κατὰλληλεσ ἀπαντήσεις, χωρὶς ἀοριστολογίεσ, γιατί τότε εἶναι σὰν νὰ ρίχνουμε τουφεκιὲσ στὸν ἀέρα.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι οἱ Χιλιασταὶ, γιὰ νὰ στηρίξουν τίς κακοδοξίεσ τουσ, διαστρεβλώνουν καὶ παρερμηνεύουν τὴν Ἁγία Γραφή. Γιὰ νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ ἀποκαλύψουμε τίς πλάνεσ τουσ στοὺς Χριστιανοὺς μας καὶ νὰ τίς ἀναίρεσῶμε, πρέπει νὰ κατέχουμε πολὺ καλὰ τὴν Ἁγία Γραφή. Γι' αὐτὸ ἔχουμε ὑποχρέωση νὰ τὴ μελετοῦμε καθημερινὰ καὶ προσεκτικὰ, περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο βιβλίο, ἐφαρμόζοντασ τὴ συμβουλὴ τοῦ ἀποστόλου Παύλου στὸν Τιμόθεο: «Ἅπτα μελέτα, ἐν τούτοισ ἴσθι» (Α΄ Τιμ. δ΄ 15).

Μαζὶ με τὴν Ἁγία Γραφή ἔχουμε ὄχι μόνο ὑποχρέωση, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη, νὰ μελετοῦμε καὶ τὰ συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆσ

Ἐκκλησίας, πού εὐτυχῶς σήμερα, χάρι στὶς διάφορες ἐκδόσεις τους, πού κυκλοφοροῦν μάλιστα καὶ σὲ νεοελληνικὴ μετάφραση, μᾶς εἶναι προσιτά. Γιατὶ μόνο μὲ τὴ βοήθεια καὶ τὴν χειραγώγηση τῶν ἐκκλησιαστικῶν Πατέρων μπορούμε νὰ καταλάβωμε καὶ νὰ ἐρμηνεύσωμε σωστά τὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο.

γ) Γιὰ τὴν διαφώτιση τῶν ἐνοριτῶν μας, ἀλλὰ καὶ τὸ δικό μας καταρτισμό, θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο ἡ ἴδρυση μιᾶς ἐνοριακῆς ἀντιχιλιαστικῆς βιβλιοθήκης, πού θὰ δάνειζε βιβλία σ' ἐκείνους πού θὰ ἠθελαν νὰ ἐνημερωθοῦν πληρέστερα ἐπάνω στὴ χιλιαστικὴ πλάνη. Ἀπὸ μιὰ τέτοια βιβλιοθήκη θὰ μπορούσε νὰ ἐπωφεληθῆ καὶ ὁ ἐφημέριος, παράλληλα μὲ τοὺς ἐνορίτες του. Ἡ μικρὴ δαπάνη πού ἀπαιτεῖται γιὰ τὴν ἀγορὰ τῶν καταλλήλων βιβλίων — ὁ ἀριθμὸς τους δὲν εἶναι πολὺ μεγάλος — θὰ μπορούσε νὰ ἀντιμετωπισθῆ ἀπὸ δωρεές. Σὲ κάθε ἐνορία ὑπάρχουν εὐποροὶ Χριστιανοί, πού πρόθυμα δίνουν μικρὰ ἢ μεγάλα χρηματικὰ ποσά, ὅταν ὁ ἱερεὺς τοὺς τὸ ζητήσῃ. Ἀπὸ δωρεές ἐπίσης ἢ ἀπὸ τὴν ἴδρυση ἑνὸς ἐνοριακοῦ ταμείου ἀντιαιρετικοῦ ἀγῶνος — κατὰ τὸ πρότυπο τοῦ ἐνοριακοῦ φιλοπτώχου ταμείου — θὰ μπορούσαμε νὰ ἐξασφαλίσωμε τοὺς πόρους γιὰ τὴν ἀγορὰ τῶν ἀντιχιλιαστικῶν φυλλαδίων καὶ λοιπῶν ἐντύπων, πού θὰ μοιράζωμε στοὺς Χριστιανούς μας, μέσα στὰ πλαίσια τῆς διαφωτιστικῆς προσπάθειάς μας.

δ) Γιὰ τὴν ἐνημέρωση καὶ τὸν καταρτισμὸ τῶν ἐφημερίων γύρω ἀπὸ τὶς χιλιαστικὲς καινοδοξίες καὶ τὴν ἀναίρεσή τους, θὰ μπορούσαν νὰ ὀργανωθοῦν κατὰ περιόδους στὶς κατὰ τόπους Ἱερὲς Μητροπόλεις εἰδικά, ἀντιχιλιαστικά, σεμινάρια. Μὲ τὴ σειρά τους κατόπιν οἱ ἐφημέριοι, τουλάχιστο τῶν μεγάλων ἐνοριῶν, θὰ μπορούσαν νὰ ὀργανώσουν παρόμοια σεμινάρια στὴν ἐνορία τους, προσκαλώντας κατάλληλα πρόσωπα σὰν εἰσηγητές, ὥστε νὰ καταρτίσουν σ' αὐτὰ μιὰ ὁμάδα ἀνθρώπων, πού θὰ τοὺς χρησιμοποιοῦσαν ὕστερα ὡς βοηθοὺς στὶς ἀντιχιλιαστικὲς τους προσπάθειες, ὅπως θὰ δοῦμε πιὸ κάτω.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΜΠΕΖΕΝΙΤΗΣ
Διευθυντῆς Ὑπηρεσιῶν Ἀποστολικῆς Διακονίας

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΖΩΗ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΙΑΣΠΟΡΑΝ ΤΗΣ Δ. ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ*

Ἐνα ἀκόμη σπουδαῖον πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἀπλῶς θὰ ὑπενθυμίσωμεν, εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς λατρείας μας. Τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἤρχισε νὰ γίνεται αἰσθητὸν καὶ εἰς τὴν διασπορὰν τῆς Γερμανίας. Δὲν θὰ φθάσωμεν ἴσως ἐδῶ εἰς τὴν ἀνάγκην πλήρους ἀλλαγῆς τῆς λειτουργικῆς μας γλώσσης. Πρέπει ὅμως νὰ μὴ ἀγνοῶμεν τὴν πραγματικότητα, ὅτι μέγα μέρος τῆς νέας γενεᾶς, ποὺ ἀναπτύσσεται ἐδῶ, ἔχει ἤδη ἀπομάθει τὴν γλῶσσάν μας. Ὁ ὑποφαινόμενος ἐξομολογεῖ ἤδη νέους μας εἰς τὴν γερμανικὴν, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν ἄλλως νὰ γίνῃ συζήτησις. Πολλοὶ Ἕλληνες γονεῖς ἀδυνατοῦν δυστυχῶς νὰ ἐννοήσουν, ὅτι ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι μόνον μέσον ἐπικοινωνίας, ἀλλ' ὁ παράγων ἐκεῖνος, ποὺ πολὺ περισσότερον εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν δύναται νὰ συντηρήσῃ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν Πατρίδα, αὐτὴν τὴν ἐθνικότητα τῶν παιδιῶν μας (πρὸ βλ. β' καὶ γ' γενεάν τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀμερικῆς). Ἡ Ἱστορία μᾶς διδάσκει ὅτι δὲν ἔχομεν ἀνάγκην φιλελλήνων, ἀλλ' Ἑλλήνων!

Ἡ ρωσικὴ Ἐκκλησία ἔχει ἀντιμετωπίσει τὸ πρόβλημα ἤδη λίαν θαρραλέως. Ἠγγικε μήπως καὶ ἡ ἰδική μας ὥρα; Ἴσως εἶναι ρομαντικὸν καὶ θαυματικὸν νὰ γίνεται μία διορθόδοξος Λειτουργία εἰς διαφόρους γλώσσας. Ἄς ἐνθυμηθῶμεν ὅμως τοὺς λόγους τοῦ Ἀπ. Παύλου: «Ἄλλ' ἐν Ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ... Πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γινέσθω» (Α' Κορ. ιδ' 19,26). Δι' αὐτὸ δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον, ὅπου μάλιστα συμμετέχουν εἰς τὴν λατρείαν μας καὶ γηγενεῖς ὀρθόδοξοι, νὰ ἀπηγγέλλοντο αἰτήσεις τινές εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ τόπου. Δὲν εἶναι καὶ τοῦτο δεῖγμα τῆς καθολικότητος τῆς Ὀρθοδοξίας; Τὸ αὐτὸ θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ εἰς περιπτώσεις μικτῶν γάμων ἢ κατὰ τὴν βάπτισιν τέκνου διγλώσσου οἰκογενείας. Ἡ πρᾶξις εἶναι ἀδυσώπητος, ἡ δὲ θεωρία δὲν εἶναι συνήθως καλὸς γνώστης τῆς πραγματικότητος. Ἐκεῖνο, ποὺ πρέπει πάντοτε, νομίζομεν, νὰ μᾶς κατευθύνῃ, δὲν εἶναι μία τυφλὴ παρελθοντοπληξία, ἀλλ' ἡ πνευματικὴ ὠφέλεια τῶν ψυχῶν, ὑπὲρ ὧν Χριστὸς ἀπέθανε...

6. Βεβαίως ὅσα ἀνωτέρω ἐλέχθησαν, ἀναφέρονται κυρίως εἰς τοὺς μετανάστας ἐκείνους, ποὺ θέλουν νὰ διατηρήσουν καθ'

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 154 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

οιονδήποτε τρόπον τὸν σύνδεσμόν των μετὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ ἐρώ-
τημα ὅμως εἶναι, τί θὰ γίνῃ καὶ μετὸς λοιποὺς ὀρθοδόξους)
ποὺ καὶ αὐτοὶ ἀποτελοῦν φυσικὰ ἀγρὸν τῆς ἱεραποστολικῆς δρα-
στηριότητος μας, ἕνεκα τοῦ βαπτίσματός των. Πῶς θὰ φθάσουν
καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν χώρον τῆς λατρευτικῆς συνάξεως; Εἶναι εὐκόλον
νὰ ἀποφαινόμεθα, ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην λειτουργικῆς κατηχήσεως.
Τὸ ζήτημα ὅμως εἶναι, πῶς θὰ φέρωμεν τὸν ἄλλον εἰς τὴν διαδι-
κασίαν τῆς κατηχήσεως. Εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ποιμαντικῆς τοῦ
Μετανάστου εἰς ὅλην του τὴν ὀξύτητα. Πῶς δηλ. θὰ πλησιάσωμεν
τοὺς νεοεθνικοὺς συμπατριώτας μας. Πῶς θὰ δυνηθῶμεν νὰ ξυ-
πνήσωμεν τὴν ὑπνώπουσαν συνείδησιν τῶν ἡμιβεβαπτισμένων
συμπατριωτῶν μας. Εἶναι τοῦτο βεβαίως πρόβλημα, ποὺ ἐκφεύγει
τῶν ὁρίων τῆς παρουσίας ἐκθέσεως. Εἶναι ὅμως καίριον καὶ διὰ τὴν
λατρευτικὴν ζωὴν τῆς Ἑνορίας μας.

Κατ' ἀρχὴν δὲν ἀνήκομεν εἰς τοὺς ὑπεραιοδοξοὺς ὡς πρὸς
τὴν δυνατότητα ἀφυπνίσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος τῶν
ἐργατῶν μας. Ἀφυπνίσις εἶναι δυνατὴ μόνον ἐκεῖ, ὅπου προηγου-
μένως ὑπῆρχε τοιοῦτον φρόνημα. Μία τοιαύτη δὲ ἀφυπνίσις εἶναι
μετὴν χάριν τοῦ Θεοῦ δυνατὴ. Ἡ ζηνητεία δημιουργεῖ ἰδιαζούσας
ψυχολογικὰς συνθήκας, ποὺ δυνάμεθα νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν διὰ
τὴν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν μας. Ἴσως δὲν ἔχομεν ἀνεύρει ἀκόμη
τάς χορδὰς ἐκείνας τῆς καρδίας των ποὺ πρέπει νὰ θίξωμεν. Ἄν
ὅμως τὸ ἐπιθυμῶμεν, εἶναι πάντοτε δυνατόν ὁ Θεὸς νὰ δημιουργῇ
συναντήσεις, ὡς ἐκείνη τοῦ Διακόνου Φιλίππου καὶ τοῦ Εὐνοῦ-
χου τῆς βασιλίσσης Κανδάκης (Πράξ. 8, 26 κ.έ.). Ἡ διασπορά
μᾶς προσφέρει περισσοτέρας εὐκαιρίας νὰ γνωρίσωμεν τὸ ποίμνιόν
μας, ποὺ τὸ ἀγνοοῦμεν. Μὴ νομίσωμεν ὅμως ὅτι ἔλοι ἔχουν τὴν
ἰδίαν (καλὴν) διάθεσιν. Ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος ἐκήρυττεν, ἀλλ' ὁ ἄρ-
χων τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ δὲν ἠκολούθησε· τοῦναντίον ἀπερίλυτος
ἐγενήθη, ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα» (Λουκ. ιη', 23-24). Ὁ Χρι-
στὸς ἐθαυματοῦργει, ἀλλ' οἱ Φαρισαῖοι δὲν ἐπίστευον. Διὰ τοῦτο
αὐτὸς ὁ Χριστὸς μᾶς ἔδωσε τὴν ἐντολήν: «Καὶ ὅς ἐάν μὴ δέξηται
ὑμᾶς, μὴδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι ἔξω τῆς οἰ-
κίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν
ὑμῶν» (Ματθ. ι', 14). Εἶναι γεγονός ὅμως, ὅτι κατεδικάσθημεν
νὰ ἐξυπηρετῶμεν συνήθως συμβατικὰς ἀναγκαιότητας καὶ δι'
αὐτὸ δὲν δυνάμεθα νὰ ἀτενίσωμεν ἀπὸ τὸ ὕψος αὐτὸ τὴν ἀποστο-
λήν μας.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καλαβρίας προτείνει
τὴν χρησιμοποίησιν κινητῶν Ἐκκλησιῶν καὶ περιουδούντων Ἱε-

ραποστόλων (εἰς τὸ βιβλίον του: Ἡ Ποιμαντικὴ τοῦ Μετανάστου). Μέχρις ἐνὸς σημείου, βεβαίως, γίνεται τοῦτο καὶ ἐδῶ. Καὶ ἡμεῖς εἴμεθα «κινητοὶ» μετ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως. Προτείνει ἐπίσης διοργανώσιν λειτουργιῶν εἰς τουριστικὰ κέντρα. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἔχει ἄμεσον σχέσιν μετ' τὴν ἐδῶ κατάστασιν. Μόνον ἡ περίπτωσις τῶν ἐκδρομῶν εἶναι ἐδῶ συνήθης. Συμφωνοῦμεν μετ' τὴν συμμετοχὴν τοῦ ἱερέως εἰς τὴν ἐκδρομὴν. Ὅταν ὅμως αἱ ἐκδρομαὶ εἶναι πολλαί, τότε τοῦτο εἶναι ἀδύνατον. Θὰ πρέπει νὰ ὑπάρχουν εἰδικοί ἱερεῖς ἐκδρομῶν. Καὶ πάλιν ὅμως τίθεται πρόβλημα ὀρίων. Χῶρος τῆς ἱεραποστολῆς μας εἶναι ὀλόκληρος ὁ κόσμος. Ἡ λατρεία ὅμως τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων εἶναι συνδεδεμένη μετ' ὀρισμένον τόπον καὶ ὀρισμένα πρόσωπα, τοὺς πιστοὺς, πού γνωρίζουν τὴν σημασίαν τῆς καὶ τὴν ἀποζητοῦν εἰς τὴν ζωὴν των. Ἡ ἐκφώνησις «τὰς θύρας, τὰς θύρας...» δὲν εἶναι τυχαία εἰς τὴν Θ. Λειτουργίαν. Ἡ Λειτουργία πρὸ πάντων εἶναι ὑπόθεσις τῶν πιστῶν, οἱ δὲ περισσότεροι «χριστιανοὶ» τῆς ἐποχῆς μας οὐδὲ κἀν εἰς τὴν τάξιν τῶν Κατηχουμένων ἀνήκουν. Μετ' τὸ νὰ καταστήσωμεν τὰ Μυστήρια τοῦ Θεοῦ «κοινὴν ἀγοράν», ἴσως δὲν χάνομεν τὴν εἰσφορὰν τῶν ἐνοριτῶν μας, οὐδὲν ὅμως προσφέρομεν εἰς τὴν ἱεράν ὑπόθεσιν τοῦ εὐαγγελισμοῦ τοῦ κόσμου ἐν Χριστῷ καὶ τῆς ψυχικῆς μας σωτηρίας.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΜΕΤΑΛΛΗΝΟΣ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Σ Ι Σ

Ἀποφάσει τῆς Ἐποπτικῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς (Πρακτικὸν τῆς 23/1/69), ἅπαντες οἱ Ἱ. Ναοὶ τῆς Χώρας εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεστέλλετο ἡ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» δὲν θὰ λαμβάνωσιν εἰς τὸ ἐξῆς φύλλον κατ' ὑποχρέωσιν. Οἱ Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλιῶν ἐκάστου Ἱ. Ναοῦ, ἐφ' ὅσον ἐπιθυμοῦν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἀποστολὴ διὰ νὰ ἔχωσι τὴν σειράν τῶν τόμων τοῦ Περιοδικοῦ εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῶν Ἱ. Ναῶν, παρακαλοῦνται νὰ δηλώσωσι τοῦτο ἐγγράφως, συναποστέλλοντες καὶ τὴν ἐτησίαν συνδρομὴν, ὁδὸς Ἰωάννου Γενναδίου 14, Ἀθῆναι (140), Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

ΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

ΜΙΑΣ ΑΠΕΛΠΙΣΜΕΝΗΣ ΚΟΠΕΛΛΑΣ*

I. Ἀπὸ ποὺ ξεκίνησε ἡ ἀρρώστια.

Ἀποφασίσαμε τὴν συζήτηση αὐτὴ καὶ μαζευτήκαμε σήμερα ἐδῶ (ἦταν στὶς 4-10-1973), γιατί τόσο τὸ περιοδικὸ «Ἐπίκαιρα» ὅσο κι ἐγὼ ἔχομε πάρει ἀρκετὲς ἐπιστολές, στὶς ὁποῖες θίγεται ἓνα σοβαρὸ, πολὺπλευρο, μὰ καὶ πανανθρώπινο πρόβλημα, ποὺ ἀπασχολεῖ τὸν ἄνθρωπο.

Τὸ πρόβλημα αὐτὸ εἶναι ἡ ἀρρώστια.

Οἱ ἀναγνώστες μας λοιπὸν, στὰ γράμματά τους ἢ καὶ στὰ τηλεφωνήματά τους, ἀποροῦν, προβληματίζονται καὶ ρωτοῦν:

- Γιατί νὰ ὑπάρχη ἀρρώστια;
- Γιατί ὁ ἓνας νὰ χαίρεται καὶ ὁ ἄλλος νὰ βασανίζεται;
- Γιατί ὁ πόνος νὰ γίνεται πολλὰς φορὲς ἀβάσταχτος;
- Γιατί, ἀφοῦ ὑπάρχει Θεὸς καὶ εἶναι δίκαιος, νὰ ἀρρωσταίνουν μόνον οἱ καλοὶ καὶ νὰ μὴν ἀρρωσταίνουν καὶ οἱ κακοί;
- Γιατί νὰ ὑποφέρουν ἢ καὶ νὰ πεθαίνουν τὰ μικρὰ παιδιὰ, οἱ νέοι, οἱ καλοὶ καὶ χρήσιμοι ἄνθρωποι; κλπ. κλπ.

Βέβαια τὸ θέμα ἀρρώστια εἶναι τεράστιο καὶ ἔχει πολλές πλευρές. Ἐπειδὴ ὅμως τὴν ἀσθένεια τὴν συνδέομε ἄλλος λίγο, ἄλλος πιὸ πολὺ, μὲ τὸν Θεό, γι' αὐτὸ θὰ ἤθελα νὰ θίγαμε τὸ θέμα «ἀρρώστια», ἀλλὰ ἀπὸ τὴν θεολογικὴ του πλευρᾶ. Καὶ πιὸ συγκεκριμένα: Τί ἐξήγηση δίνει ἡ Ἐκκλησία στὸ μεγάλο αὐτὸ καὶ πανανθρώπινο πρόβλημα;

Θὰ συζητήσουμε λοιπὸν σήμερα, πρῶτα - πρῶτα, ἀπὸ ποῦ ξεκίνησε ἡ ἀρρώστια. Ὅστερα τί εἶναι, Θεολογικὰ βέβαια, ἡ ἀσθέ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 217 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

νεια. "Αν εἶναι τιμωρία, ἀποτέλεσμα ἁμαρτίας ἢ ἁμαρτιῶν, δοκιμασία καὶ ἂν τὴν στέλνῃ ἢ τὴν ἐπιτρέπῃ ὁ Θεὸς καὶ γιατί. "Ἐπειτα ποιὸς δημιουργεῖ τὴν ἀρρώστια. Ἄκομη τί σκοποῦ ἔχει, ποῦ ἀποβλέπει δηλαδὴ. Μετὰ θὰ ὑποβληθοῦν ἐρωτήσεις καὶ στὸ τέλος θὰ δοῦμε τί ἐξήγηση δίνουν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στὸ μεγάλο αὐτὸ πρόβλημα.

"Ἄς δοῦμε ὅμως τὰ πράγματα ἀπὸ τὴν ἀρχή... Δηλαδὴ:

Ἄ π ο ὦ ξ ε κ ἰ ν η σ ε ἢ ἀ ρ ρ ὴ σ τ ι α ;

Γιὰ νὰ δώσουμε μιὰ ἀπάντηση σ' αὐτό, πρέπει νὰ μεταφερθοῦμε πολὺ πίσω. Στὴ Παλαιὰ Διαθήκη. Καὶ συγκεκριμένα στὴ Γένεση, στὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου.

"Ὅπως ἀναφέρει λοιπὸν ἡ Π.Δ., ὁ Θεὸς δημιούργησε τὸν ἄνθρωπο, τὸν τοποθέτησε μέσα στὸ Παράδεισο καὶ τοῦ ἀνέθεσε: «...ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν». Νὰ ἐργάζεται δηλαδὴ καὶ νὰ φυλάσσει τὸν Παράδεισο.

Ἡ ἐργασία, ἐπομένως, ὑπῆρχε καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν ἁμαρτία. Δὲν ἦταν ὅμως κοπιαστικὴ καὶ καταστρεπτικὴ, ὅπως σήμερα.

Γιατί ὅμως ἔπρεπε οἱ Πρωτόπλαστοι νὰ φυλάσσουν τὸν Παράδεισο; Μήπως ὑπῆρχαν ληστές; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ἀλλὰ ὁ Ἄδὰμ καὶ ἡ Εὐὰ ἔπρεπε νὰ προσέξουν μήπως, ἀπὸ δική τους ἀμέλεια, χαθῆ γι' αὐτοὺς ὁ Παράδεισος. Καὶ ποία ἦταν ἡ ἀμέλεια αὐτή; Ἦταν ἡ παρακοή, ἡ ἁμαρτία. Γιατὶ ὁ Θεός, ἐκτὸς ἀπὸ τίς δύο παραπάνω παραγγελίες, ἔδωσε καὶ μιὰ ἐντολὴ στοὺς Πρωτοπλάστους. Τοὺς εἶπε: «Ἀπὸ ὅλα τὰ δένδρα ποὺ ὑπάρχουν στὸ Παράδεισο, μπορεῖτε νὰ φάτε καρπούς. Μὴ φάτε ὅμως ἀπὸ τοὺς καρπούς τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, ποὺ βρίσκεται στὴ μέση τοῦ Παραδείσου. Ἄν φάτε ἀπὸ τοὺς καρπούς του, θὰ πεθάνετε ἀμέσως».

Τί εἶναι ὅμως τὸ δένδρο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ; Πολλές ἐρμηνεῖες ἔχουν δοθῆ. Οἱ Ἑβραῖοι μάλιστα μιλοῦν γιὰ σεξουαλικὲς σχέσεις τοῦ Ἄδὰμ καὶ τῆς Εὐὰς...

Αυτό όμως αποκλείεται. Γιατί ο ίδιος ο Θεός έπλασε τον άνθρωπο «ἄρσεν» και «θῆλυ». Και ο Θεός πάλι τους εὐλόγησε και τους εἶπε· «...αὐξάνεσθε και πληθύνεσθε και πληρώσατε τὴν γῆν...»

Ἄκόμη στὴν ἴδια τὴν Π. Διαθήκη ἀναφέρεται πὼς μετὰ ἀπὸ τὴν ἐκδίωξη τῶν Πρωτοπλάστων ἀπὸ τὸν Παράδεισο ὁ Ἀδὰμ.. ἔγνω Εὐάν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ...».

Ἀπλῶς, λοιπόν, τὸ δένδρο τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ και τοῦ κακοῦ ἦταν γιὰ τὸν Ἀδὰμ και τὴν Εὐά ἓνα εἶδος ὑποταγῆς και ὑπακοῆς στὸ Θεό. Ἦταν ἡ δοκιμασία, στὴν ὁποία ἔπρεπε νὰ ὑποβληθοῦν οἱ Πρωτόπλαστοι, γιὰ νὰ μὴ χάσουν τὸν Παράδεισο. Ἦταν ἀκόμη ἓνα εἶδος νηστείας. Ἡ πρώτη νηστεία. Ἀπὸ αὐτὴ τὴν δοκιμασία θὰ ἐξαρτῶντο, ὅπως και ἐξαρτήθηκε και ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Γιατὶ πρέπει νὰ ποῦμε, ὅτι ὁ Ἀδὰμ και ἡ Εὐά, πρὶν ἁμαρτήσουν, εἶχαν δυνατότητα ἀθανασίας και στὸ σῶμα. Πρέπει νὰ ποῦμε ἀκόμη, ὅτι και οἱ δύο τους ἦσαν φωτισμένοι ἀπὸ τὸν Θεό και γνώριζαν τὰ πάντα, «ἐπὶ ἀνθρωπίνου ἐπιπέδου». Ἄλλωστε ὁ Θεός, ὅπως ἀναφέρει ἡ Π. Δ., ἀφοῦ ἔπλασε τὰ ζῶα, τὰ ἔφερε μπροστὰ στὸν Ἀδὰμ και ὁ Ἀδὰμ τοὺς ἔδωσε τὰ ὀνόματά τους. Και εἶναι χαρακτηριστικό, ὅτι τότε δὲν ὑπῆρχαν σαρκοφάγα ζῶα, ἀλλὰ μόνο φρουτοφάγα και φυσοφάγα. Και ὁ ἄνθρωπος ἀγαποῦσε ὅλα τὰ ζῶα, γιὰτὶ ὅλα ἦσαν φίλοι του.

Ὅταν ὅμως ὁ Διάβολος μὲ τὴ μορφὴ τοῦ ὄφι, ἐξαπάτησε τὴν Εὐά και ἔγινε ἡ παρακοή, τὸ προπατορικό ἁμάρτημα δηλαδή, τότε ἀντιστράφηκαν οἱ ὅροι τῆς φύσεως. Τὰ ζῶα χωρίστηκαν σὲ σαρκοφάγα και φυτοφάγα. Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔγινε, ἀπὸ «δυνάμει ἀθάνατο» πού ἦταν, θνητὸ και φιλάσθενο. Και ἔτσι μπῆκε ἡ ἀρρώστια στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. EMMANOYHΛ KΑΛΑΪTZAKHΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΑΜΕΙΟΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ

ΕΦΗΜΕΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΕΛΛΑΔΟΣ

(Τ. Α. Κ. Ε.)

Αριθμ. } Πρωτ. 14640
          } Έγκ. 12

Αθήναι τῆ 4 Ἰουνίου 1976

Δ/νσις Παροχῶν

Τμῆμα Συντάξεων

Ταχ. Δ/νσις Σοφοκλέους 4 (Τ. 121)

Πληροφορία Μιχ. Σκουτέρης

Τηλ. 3218674

Π Ρ Ο Σ

Τὰς Ἰ. Ἀρχιεπισκοπὰς καὶ Μητροπόλεις τῆς Ἐπικρατείας

ΘΕΜΑ: «Κοινοποιεῖται ἡ ὑπ' ἀριθμ. 60/3 οἰκ. 1924/13-5-76 ἀπόφασις τοῦ Ἑπουργοῦ Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν».

Ἐχομεν τὴν τιμὴν νὰ κοινοποιήσωμεν ὑμῖν κατωτέρω τὴν ἐν θέματι ἀπόφασιν τοῦ Ἑπουργοῦ Κοινωνικῶν Ὑπηρεσιῶν «περὶ τροποποιήσεως ἐνίων διατάξεων τοῦ Κλάδου Ἀρωγῆς τοῦ ΤΑΚΕ», ἐκδοθεῖσαν δυνάμει τοῦ Ν.Δ. 228/73 καὶ δημοσιευθεῖσαν τὴν 18-5-1976 εἰς ΦΕΚ 664—Β, καὶ νὰ σημειώσωμεν τὰ ἀκόλουθα:

1) Διὰ τῆς ἐν λόγῳ ἀποφάσεως ἀξιάναται ὁ χρόνος ἀσφαλίσεως εἰς τὸν Κλάδον Ἀρωγῆς ἀπὸ 25, εἰς τὰ ὅποια ἀνήρχετο σήμερον, εἰς 35. Συνεπῶς οἱ ἔχοντες χρόνον ἀσφαλίσεως εἰς τὸν Κλάδον τοῦτον καὶ πέραν 25 ἐτῶν, βάσει τῆς ἀποφάσεως ταύτης, θὰ ὑπολογίζεται ἐφεξῆς διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ βοηθήματος. Μέχρι ὅμως τῆς συμπληρώσεως τῆς 35ετίας ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ Κλάδου (1-7-1947) διὰ τὴν λήψιν πλήρους βοηθήματος, τοῦτο θὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸν χρόνον ἀσφαλίσεως ἐκάστου.

2) Θεσπίζεται νέος τρόπος υπολογισμού του βοηθήματος ὁμοιος μὲ τὸν ἰσχύοντα εἰς τὸ Ταμεῖον Προνοίας τῶν δημοσίων ὑπαλλήλων. Συμφώνως πρὸς τὸν νέον τοῦτον τρόπον ὁ υπολογισμὸς τοῦ βοηθήματος ἐφεξῆς θὰ γίνεταί ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέσου ὄρου τῶν ἀποδοχῶν ἐκάστου τῆς τελευταίας πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας διετίας καὶ τοῦ διαλαμβανομένου ἐν τῇ ἀποφάσει ταύτῃ συντελεστοῦ. Ὡς ἀποδοχαὶ δὲ διὰ τὴν ἐξέυρεσιν τοῦ μέσου ὄρου θεωροῦνται ὁ βασικὸς μισθός, τὰ ἐπιδόματα πενταετιῶν, τριετιῶν καὶ πολυετίας καθὼς καὶ ἅπαντα τὰ προσωρινὰ τοιαῦτα ἐπὶ τῶν ὁποίων καταβάλλονται εἰσφορὰ ἢ, ἐξαιρέσει τῶν δώρων ἐορτῶν, τοῦ ἐπιδόματος ἀδείας καὶ τοῦ ὑπερωριακοῦ τοιούτου, τὰ ὁποῖα, ὡς καὶ μέχρι σήμερον, δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν.

Ἐπίσης μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω ἀποδοχῶν περιλαμβάνεται καὶ τὸ ἐπίδομα βορείων ἐπαρχιῶν ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως, ὅτι τοῦτο θὰ ἔχη καταβληθῆ εἰς τὸν ἠσφαλισμένον πρὸ τῆς ἐξόδου τοῦ ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἐπὶ πέντε συνεχῆ ἔτη καὶ οὐχὶ συνολικῶς ἐπὶ πέντε ἔτη κατὰ διάφορα διαστήματα, ὅπερ εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην περίπτωσιν δὲν υπολογίζεται.

3) Βάσει τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω τρόπου υπολογισμού, τὸ βοήθημα ἐφεξῆς τίθεται ἐπὶ νέων βάσεων, εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὰς καταβληθείσας ὑφ' ἐκάστου εἰσφορὰς καὶ ὅμοιον μὲ τὸ τῶν Δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τοῦτο σήμερον θὰ ὑπολείπεται τοῦ καταβαλλομένου, λαμβάνεται πρόνοια διὰ τῆς κοινοποιουμένης ἀποφάσεως, ὥστε εἰς οὐδεμίαν περίπτωσιν νὰ εἶναι κατώτερον ἐκείνου τοῦ ὁποίου θὰ ἐδικαιούτο ὁ ἠσφαλισμένος κατὰ τὴν 31-12-1975. Συνεπῶς ἐὰν τὸ διὰ τοῦ νέου τρόπου υπολογισμού βοήθημα εἶναι μικρότερον τοῦ κατὰ τὴν 31-12-1975 ἰσχύοντος, ὁ ἠσφαλισμένος θὰ λαμβάνῃ ὡς βοήθημα, συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, τὸ δεύτερον, ὅπερ θὰ καθορίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ προϊσχύσαντος τρόπου υπολογισμού καὶ τῶν ἀποδοχῶν τῆς κατηγορίας ἢ τοῦ βαθμοῦ εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκεν ὁ ἠσφαλισμένος κατὰ τὴν 31-12-1975.

Συγκεκριμένως διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ καταβαλλομένου ἐφεξῆς βοηθήματος θὰ γίνωνται δύο υπολογισμοί. Ὁ εἰς βάσει τοῦ καθοριζομένου νέου τρόπου υπολογισμού καὶ ὁ ἕτερος βάσει τοῦ παλαιοῦ, καθ' ὃν θὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν, ὁ μέσος ὄρος τῶν ἀπο-

χῶν μὲ τὰς ὁποίας ἐμισθοδοτήθη ὁ ἠσφαλισμένος κατὰ τοὺς 12 τελευταίους μῆνας πρὸ τῆς 31-12-1975 καὶ ὁ χρόνος ἀσφαλίσεώς του εἰς τὸν Κλάδον Ἀρωγῆς καὶ μέχρι 25 ἐτῶν ἐν συνόλῳ, ὡς ὠρίζετο ὑπὸ τῆς προἰσχυσάσης διατάξεως. Τὸ δεύτερον τοῦτο καὶ δι' ὅσον χρόνον εἶναι μεγαλύτερον τοῦ πρώτου θὰ ἀποτελῇ ἐφεξῆς καὶ τὸ βοήθημα ἐκάστου.

Ἐκ τούτων προκύπτει ὅτι τὸ βοήθημα τῆς 31-12-1975 ἀποτελεῖ τὸ κατώτατον ὄριον καὶ οὐχὶ τὸ ἀνώτατον ὡς ἐσφαλμένως ἔχει ἐκληφθῆ. Διότι ἔταν μετ' οὐ πολὺ καλυφθῆ τὸ ὄριον τοῦτο (τοῦ βοηθήματος τῆς 31-12-1975), τὸ βοήθημα ἐκάστου ἐφεξῆς θὰ εἶναι τὸ ἠϋξημένον καὶ οὐχὶ τῆς 31-12-1975. Ἄλλωστε καὶ ὁ διπλοῦς κατὰ τὰ ἀνωτέρω ὑπολογισμὸς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει, τῆς καταβολῆς δηλονότι τοῦ ἀνωτέρου καὶ οὐχὶ τοῦ μικροτέρου.

Σημειοῦται ἐπ' εὐκαιρίᾳ ὅτι τὸ πλήρες βοήθημα τῶν ἐφημερίων τῆς 31-12-1975 κατὰ κατηγορίαν καὶ βαθμὸν ἀνήρχετο, τῆς Α' Κατηγορίας καὶ ἐπὶ βαθμῷ 3ῳ εἰς δρ. 419.750, τῆς Β' Κατηγορίας καὶ ἐπὶ βαθμῷ 5ῳ εἰς δρ. 312.350, τῆς Γ' Κατηγορίας καὶ ἐπὶ βαθμῷ 6ῳ εἰς δρ. 283.125 καὶ τῆς Δ' Κατηγορίας καὶ ἐπὶ βαθμῷ 7ῳ εἰς δρχ. 246.946.

4) Καθορίζεται ἐπίσης διὰ τοῦ ἀρθροῦ 2 τῆς ἀνωτέρω Ὑπουργικῆς ἀποφάσεως ὅτι οἱ ἀναδιοριζόμενοι συνταξιούχοι, ἐξερχόμενοι καὶ πάλιν τῆς ὑπηρεσίας, θὰ δικαιωθοῦν βοηθήματος ἐφ' ὅσον πληροῦν τὰς προϋποθέσεις θεμελιώσεως τούτου, ἤτοι 60 μῆνες συμμετοχῆς οἱ ἐξερχόμενοι διὰ λόγους ὑγείας, 96 μῆνες οἱ ἐξερχόμενοι λόγῳ ὀρίου ἡλικίας, καὶ 180 μῆνες οἱ ἐξερχόμενοι διὰ λόγους 35ετίας.

Συνεπῶς ἅπαντες οἱ ἀναδιοριζόμενοι συνταξιούχοι Ἱερεῖς, δὲν θὰ ἐπιστρέφουν ἐφεξῆς τὸ ληφθὲν ἐφ' ἅπαξ οὔτε θὰ καταβάλουν τόκον 6%, ὡς μέχρι σήμερον, ἀλλὰ εἰσφορὰν 4% ὑπὲρ τοῦ Κλάδου Ἀρωγῆς, ἀφοῦ ἀναδιορισθοῦν χρόνου, τὸ δὲ ἐφ' ἅπαξ τούτων ἐφ' ὅσον θεμελιοῦν δικαίωμα κατὰ τὰ ἀνωτέρω θὰ ὑπολογίζεται ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μέσου ὄρου τῶν ἀποδοχῶν τῶν 24 τελευταίων μηνῶν τῆς ὑπηρεσίας των, ὡς ἡ παρ. 2 τῆς παρούσης καὶ ἀναλόγως τοῦ χρόνου συμμετοχῆς των, ἀφ' οὗ χρόνου ἀναδιωρίσθησαν, τῆς παρ. 3 τοῦ ἀρθροῦ 1 τῆς ὑπ' ἀριθ. 60/3/οἶκ. 1924/13-5-76, Ὑπουργικῆς ἀποφάσεως περὶ καταβολῆς τοῦ βοηθήματος τῆς 31-12-1975 μὴ ἐχούσης ἐφαρμογὴν ἐν προκειμένῳ. Τ' ἀνωτέρω ἰσχύουν καὶ διὰ τοὺς ἤδη ὑπηρετοῦντας ἐξ ἀναδιορισμοῦ συνταξιούχους Ἱερεῖς.

5) Τέλος διὰ τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου 2 τῆς κοινοποιουμένης Ὑπουργικῆς ἀποφάσεως, θεσπίζεται τὸ πρῶτον διάταξις καθ' ἣν εἰς τοὺς συνταξιοδοτούμενους, ἢ εἰς περίπτωσιν θανάτου τοῦ ἠσφαλισμένου, εἰς τὰ πρόσωπα τῆς οἰκογενείας του, ἅτινα θὰ δικαιωθῶσιν συντάξεως, ἐὰν δὲν θεμελιώνουν καὶ δικαίωμα ἀπονομῆς ἐφ' ἅπαξ βοθηήματος, θὰ ἐπιστρέφονται αἱ καταβληθεῖσαι ὑπὲρ τοῦ Κλάδου Ἀρωγῆς εἰσφοραὶ τοῦ ἠσφαλισμένου ἀτόκως.

Εὐνόητον εἶναι καὶ κατὰ τὴν παγίαν νομολογίαν τοῦ Στ. Ε. ὅτι, ἐὰν ὁ θανὼν ἠσφαλισμένος δὲν κατέλιπεν πρόσωπον τὸ ὁποῖον νὰ δικαιούται συντάξεως (χήραν ἢ τέκνον θήλυ ἢ ἄρρεν κάτω τοῦ 18ου ἔτους τῆς ἡλικίας του κλπ.), τὰ ἔγγραφα θήλεια ἢ ἐνήλικα ἄρρενα δὲν δικαιοῦνται οὔτε ἐφ' ἅπαξ οὔτε ἐπιστροφῆς εἰσφορῶν.

Μετὰ τιμῆς

Ὁ Διευθύνων Σύμβουλος

ΚΑΡΡΑΣ

Ἀριθ. 60/3/Οἴκ. 1924

«Περὶ τροποποιήσεως ἐνίων διατάξεων τοῦ Κλάδου Ἀρωγῆς τοῦ Ταμείου Ἀσφαλίσεως Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἑλλάδος».

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει:

1. Τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 7 τοῦ Ν. Δ/τος 228/1973 «περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως τῆς περὶ τοῦ Ταμείου Ἀσφαλίσεως Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἑλλάδος (ΤΑΚΕ) νομοθεσίας».

2. Τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 42 τοῦ Ν. Δ/τος 175/1973 «περὶ Ὑπουργικῶν Συμβουλίου καὶ Ὑπουργείων», τεθέντος ἐν ἰσχρῷ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 396/73 Π. Δ/τος.

3. Γνώμην τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ταμείου Ὁρθοδόξου Ἐφημεριακοῦ Κλήρου Ἑλλάδος, ληφθεῖσαν κατὰ τὴν ἀπὸ 29-12-75 συνεδρίαν αὐτοῦ καὶ ὑποβληθεῖσαν ἡμῖν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3541/4-2-76 ἀναφορᾶς αὐτοῦ.

4. Γνώμην τοῦ Συμβουλίου Κοινωνικῆς Ἀσφαλείας, διατυπωθεῖσαν κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 35/8-4-76 συνεδρίαν αὐτοῦ τῆς ΙΗ' περιόδου, ἀποφασίζομεν:

Ἄρθρον 1

Τὸ ποσὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἀρωγῆς τοῦ TAKE χορηγουμένου βοηθήματος εἰς τοὺς δικαιουμένους τοιοῦτου καθορίζεται ἐφεξῆς ἀναλόγως τοῦ χρόνου ἀσφαλίσεως καὶ τοῦ μέσου ὅρου τῶν νομίμων μηνιαίων ἀποδοχῶν ἐκάστου, ἐφ' ὧν ἐνεργοῦνται κρατήσεις τῆς τελευταίας πρὸ τῆς ἐξόδου του ἐκ τῆς ὑπηρεσίας διαιτίας, ὡς τοιούτων νοουμένων τοῦ βασικοῦ μισθοῦ, τῶν ἐπιδομάτων πολυετοῦς ὑπηρεσίας καὶ τριετιῶν ἢ πενταετιῶν, τῶν προσωρινῶν καὶ λοιπῶν τοιούτων ἐφ' ὧν ἐνεργοῦνται αἱ κατὰ Νόμον κρατήσεις ὑπὲρ τοῦ Κλάδου Ἀρωγῆς, ὡς καὶ τοῦ προσθέτου μηνιαίου ἐπιδόματος τοῦ καταβαλλομένου δυνάμει τῶν διατάξεων τοῦ Ν.Δ. 3859/1958 ἢ μεταγενεστέρων τοιούτων εἰς τοὺς ἐφημερίους τοὺς ὑπηρετοῦντας εἰς ἐνορίας παραμεθορίων περιοχῶν ἐφ' ὅσον τοῦτο καταβάλλεται εἰς τὸν δικαιούχον ἐπὶ πέντε συνεχῆ ἔτη πρὸ τῆς ἐξόδου του ἐκ τῆς ὑπηρεσίας, ἐξαιρέσει τῶν δώρων ἑορτῶν, τοῦ ἐπιδόματος ἀδείας καὶ τοῦ ὑπερωριακοῦ τοιοῦτου, τὰ ὅποια δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν διὰ τὸν κανονισμόν τοῦ βοηθήματος.

Μὴ ὑπαρχούσης 24 μηνῶν συνεχοῦς ὑπηρεσίας κατὰ τὴν τελευταίαν διαιτίαν, λόγῳ διακοπῆς καὶ μὴ λογιζομένου ὡς συνταξίμου τοῦ ἐκτὸς ὑπηρεσίας χρόνου, τὸ 24μηνον συμπληροῦται δι' ὑπολογισμοῦ ὑπηρεσίας διανυθείσης πρὸ τῆς διακοπῆς.

2. Τὸ ὑπὸ τὰς προαναφερθείσας προϋποθέσεις καταβλητέον βοήθημα εἰς τὸν ἔχοντα χρόνον ἀσφαλίσεως 420 μηνῶν ἠσφαλισμένον ἢ τὴν οἰκογένειάν του, ἐν περιπτώσει θανάτου του, συνίσταται ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν γινομένων, ἅτινα προκύπτουν ἐκ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τοῦ κατὰ τὰ ἀνωτέρω μέσου ὅρου τῶν ἀποδοχῶν ἐπὶ συντελεστήν:

1)	25	τοῦ	τμήματος	τῶν	ἀποδοχῶν	μέχρι	3.000
2)	24	»	»	»	»	»	3.001—4.000
3)	23	»	»	»	»	»	4.001—5.000
4)	22	»	»	»	»	»	5.001—6.000
5)	21	»	»	»	»	»	6.001—7.000
6)	20	»	»	»	»	»	7.001—8.000

7)	19	»	»	»	»	»	8.001—9.000
8)	18	»	»	»	»	»	9.001—10.000
9)	17	»	»	»	»	»	10.001—11.000
10)	16	»	»	»	»	»	11.001—12.000
11)	15	»	»	»	»	»	12.001—13.000
12)	14	»	»	»	»	»	13.001—14.000
13)	13	»	»	»	»	»	14.001—15.000
14)	12	»	»	»	»	»	15.001—16.000
15)	11	»	»	»	»	»	16.001—17.000
16)	10	»	»	»	»	»	17.001—καὶ ἄνω

Οἱ κεκτημένοι χρόνον ἀσφαλίσεως κάτω τῶν 420 μηνῶν ἠσφαλισμένοι ἢ ἐν περιπτώσει θανάτου αἱ οἰκογένειαι τούτων δικαιούνται ποσοῦ ἀντιστοίχου πρὸς τοὺς μῆνας τῆς ἀσφαλίσεως, τοῦ πέραν τῶν 420 μηνῶν χρόνου μὴ λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν διὰ τὸν ὡς ἄνω καθορισμὸν.

3. Τὸ κατὰ τὰ ἀνωτέρω καθοριζόμενον βοήθημα ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δύναται νὰ εἶναι κατώτερον τοῦ ποσοῦ, ὅπερ θὰ ἐδικαιούτο ὁ ἠσφαλισμένος, ἐὰν ἐξήρχετο τῆς ὑπηρεσίας κατὰ τὴν 31ην Δεκεμβρίου 1975, τούτου ὑπολογιζομένου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κατὰ τὸν χρόνον αὐτὸν ἰσχυουσῶν διατάξεων καὶ τῶν ἀποδοχῶν τῆς μισθολογικῆς βαθμίδος εἰς ἣν κατ' αὐτὴν ἀνῆκεν ὁ ἠσφαλισμένος.

Ἄρθρον 2.

1. Ἐσφαλισμένοι λαβόντες ἐκ τοῦ Κλάδου Ἀρωγῆς βοήθημα καὶ ἀναδιοριζόμενοι δικαιούνται, ἐξερχόμενοι καὶ πάλιν τῆς ὑπηρεσίας, βοηθήματος ἐφ' ὅσον θὰ κέκτηνται τὸν κατὰ περίπτωσιν ἀπαιτούμενον χρόνον ἀσφαλίσεως ἀπὸ τοῦ ἐπαναδιορισμοῦ των καὶ μέχρι τῆς ἀπολύσεώς των, τοῦ προηγουμένου τοιοῦτου μὴ ὑπολογιζομένου.

Τὸ ἐφ' ἅπαξ βοήθημα τῶν ἀναδιοριζομένων ὑπολογιζόμενον κατὰ τὰ ὑπὸ τῆς παρούσης ἀποφάσεως ὀριζόμενα θὰ εἶναι ἀνάλογον πρὸς τὸν χρόνον ἀσφαλίσεως τούτων εἰς τὸν Κλάδον Ἀρωγῆς, τὸν διανυθέντα ἀπὸ τοῦ ἐπαναδιορισμοῦ των καὶ ἐφεξῆς, μὴ ἰσχυούσης ἐν προκειμένῳ τῆς παρ. 3 τοῦ ἄρθρου 1 τῆς παρούσης ἀποφάσεως.

2. Ἐξερχομένου τινος τῆς ὑπηρεσίας καὶ μὴ δικαιουμένου βοηθήματος, λόγω μὴ συμπληρώσεως τοῦ ἀπαιτουμένου κατὰ περίπτωσιν χρόνου ἀσφαλίσεως εἰς τὸν Κλάδον Ἀρωγῆς, διακαίονται ἀναλήψεως τῶν ὑπὲρ τοῦ Κλάδου τούτου καταβληθεισῶν εἰσφορῶν ἀτόκως.

Ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ ἠσφαλισμένου καὶ μὴ συμπληρώσαντος τὸν προβλεπόμενον ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων χρόνον ἀσφαλίσεως αἱ προαναφερθεῖσαι εἰσφοραὶ ἐπιστρέφονται εἰς τὰ πρόσωπα τῆς οἰκογενείας του, ἅτινα θὰ ἐδικαιοῦντο συντάξεως, ἐὰν ὁ ἀποβιώσας ἐκέκτητο τὴν πρὸς τοῦτο ὑπηρεσίαν.

Ἡ μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀποβιώσαντος ἠσφαλισμένου κατανομὴ καὶ καταβολὴ τῶν ἐπιστρεπτέων εἰσφορῶν ἐνεργεῖται συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις περὶ ἀπονομῆς καὶ καταβολῆς τοῦ ἐφ' ἅπαξ βοηθήματος.

Ἡ παροῦσα δημοσιευθῆτω διὰ τῆς Ἑφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13ῃ Μαΐου 1976

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Λόγω μεγάλης ἐλλείψεως χάρτου, εἴμεθα ἡναγκασμένοι, ὅπως παύσωμεν χορηγοῦντες παντὸς εἶδους ἀνάτυπα ἐκ τῶν δημοσιευομένων ἐν τοῖς Ἐκκλησιαστικοῖς Περιοδικοῖς ἄρθρων, πλὴν τῶν ἐν τῇ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ» δημοσιευομένων ἐπιστημονικῶν μελετῶν, εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν ὁποίων θὰ δίδωμεν ἑκατὸν (100) καὶ μόνον ἀνάτυπα. Συγχρόνως εἴμεθα ἡναγκασμένοι, ὅπως περιορίσωμεν μέχρι τοῦ κατωτάτου δυνατοῦ ὀρίου τὰς σελίδας τῶν Περιοδικῶν μας.

Ἐκ τῆς Διευθύνσεως

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

308. Κατὰ τὴν Α'. Ἑβδομάδα τῶν Νηστειῶν ψάλλομεν εἰς τὸ μέγα ἀποδείπνον τὸν μέγαν κανόνα. Ποῦ πρέπει νὰ παρεμβάλλεται εἰς τὴν ἀρχὴν ἢ μετὰ τὴν δοξολογίαν; Τὸ Ὁρολόγιον ἐκδόσεως Ἀποστολικῆς Διακονίας (1967) τὸν ἔχει καὶ εἰς τὰ δύο αὐτὰ σημεία (σελ. 159 καὶ 175). (Ἐρώτησις αἰδεσμ. Φ.Σ.).

309. Εἰς τὸ Ὁρολόγιον, ἐκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας 1967, σελ. 159, ἀναγράφεται περὶ τοῦ μεγάλου ἀποδείπνου, ὅτι «εἰ μὲν ἐστὶ πρώτη ἑβδομάς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ἀρχόμεθα τοῦ «Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες...». Εἰ δ' οὐ, ἀρχόμεθα οὕτως· Ψαλμὸς δ' «Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με...». Δηλαδή κατὰ τὴν καθαρὰν ἑβδομάδα θὰ παραλείπωμεν τὰ τοῦ μεγάλου ἀποδείπνου μέχρι τοῦ Ψαλμοῦ 69; (Ἐρώτησις αἰδεσμ. Ν. Παπαχριστοδούλου).

Ἡ παρεμβολὴ τῶν τμημάτων τοῦ μεγάλου κανόνος κατὰ τὴν ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἀποδείπνου τῶν τεσσάρων πρώτων νηστίμων ἡμερῶν τῆς καθαρᾶς ἑβδομάδος (Δευτέρα, Τρίτη, Τετάρτη καὶ Πέμπτη) παρουσιάζει ὀρισμένες τυπικὰς δυσχέρειαι, ποὺ ὀφείλονται στὴν συνάντησιν δύο, τριῶν ἢ καὶ περισσοτέρων ἀρχικῶν παραδόσεων καὶ στὴν προσπάθεια συμβιβασμοῦ ἢ παραλλήλου διατηρήσεως τῶν δύο ἀπὸ αὐτές.

Κατὰ τὸ «Τυπικὸν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀγίας λαύρας τοῦ ὁσίου καὶ θεοφόρου πατρὸς ἡμῶν Σάββα», (Ἐνετίησιν 1771, σελ. 117) ὁ μέγας κανὼν παρενεβάλλετο στὴν ἀρχὴ τῆς ἀκολουθίας μετὰ τὸ ἐναρκτήριον τρισάγιον, τὸ «Δεῦτε προσκυνήσωμεν» καὶ τὸν 69ο ψαλμό. Τὴν ἰδίαν ἀκριβῶς τάξιν βρῖσκομε καὶ σὲ χειρόγραφα τυπικά, ὅπως στὸν κώδικα Σινᾶ 1094 τοῦ ΙΒ'-ΙΓ' αἰῶνος καὶ σὲ νεώτερα χειρόγραφα ἀγιορειτικὰ τυπικά. Αὐτὴ ἡ τάξις τηρεῖται στὸ «Ἅγιον Ὄρος καὶ σήμερα,

καθώς και σὲ πολλά ἄλλα μέρη. Φαίνεται πὺς αὐτὴ ἦταν ἡ τάξη τῶν κοινοβίων τῆς Παλαιστίνης, πού ἄμεσα ἢ ἔμμεσα ἐπηρεάζοντο ἀπὸ τὸ τυπικὸ τῆς λαύρας τοῦ ἁγίου Σάββα, ἂν καὶ σ' αὐτὴ τὰ ἀποδείπνα δὲν ἐψάλλοντο («ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ»), ἀλλὰ κατ' ἰδίαν ὑπὸ τῶν μοναχῶν («ἐν τοῖς κελλίοις»). Τὴν διάταξιν αὐτὴ συναντοῦμε καὶ στὴν κατάστρωση τῆς τάξεως τοῦ ἀποδείπνου, πού ὑπάρχει στὸ ἔντυπο Τριώδιον τὴν Καθαρὰ Δευτέρα, πού εἶναι περίπου ἡ ἰδία μὲ αὐτὴν πού σημειώσαμε στὸν κώδικα Σινᾶ 1094 τοῦ IB'—II' αἰῶνος.

Δεύτερος τρόπος παρεμβολῆς τοῦ μεγάλου κανόνος μαρτυρεῖται ἀπὸ τὰ Τυπικὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας Κωνσταντινου τοῦ πρωτοψάλτου, (Κωνσταντινούπολις 1838) καὶ Γ. Βιολάκη (Ἀθῆναι 1924). Σύμφωνα μὲ αὐτὰ ὁ κανὼν παρεμβάλλετο, ὄχι στὴν ἀρχή, ἀλλὰ περὶ τὸ τέλος τοῦ μεγάλου ἀποδείπνου, δηλαδὴ μετὰ τὴν δοξολογία καὶ πρὸ τοῦ «Κύριε τῶν δυνάμεων...». «Μετὰ τὴν δοξολογίαν ἀρχόμεθα ψάλλειν τὸν μέγαν κανόνα... εἶτα τρισάγιον καὶ ψάλλομεν τὸ τροπάριον» («Κύριε τῶν δυνάμεων» (τυπικὸν Κωνσταντινου, σελ. 159. Γ. Βιολάκη, σελ. 333). Στὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ ἀποδείπνου — μεγάλου ἢ μικροῦ — παρεμβάλλονται στὰ μοναστήρια οἱ κανόνες τῆς Θεοτόκου (Θεοτοκάριον) ἢ οἱ παραλειπόμενοι κατὰ τὴν Μεγάλη καὶ τὴν Διακαινήσιμον Ἑβδομάδα κανόνες τοῦ Μηναίου, πού γιὰ νὰ μὴ παραλειφθοῦν μεταφέρονται στὰ ἀποδείπνα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Ἀνάλογος πρὸς τὴν δευτέρην αὐτὴ τάξιν εἶναι ἡ παρεμβολὴ στὸ δεύτερον μέρος τοῦ μεγάλου ἀποδείπνου, μετὰ τὸν 50ὸν ψαλμό, τοῦ κανόνος τῆς Θεοτόκου ἢ τοῦ («κατὰ τὴν ἡμέραν ἁγίου»), πού μαρτυρεῖται ἀπὸ τὸ τυπικὸ τῆς Μονῆς τῆς Εὐεργέτιδος καὶ ἀπὸ ἄλλα παλαιὰ τυπικὰ (κώδ. Ἀθηνῶν 788, Βαρβερινὸς III, 69, Βατικανοῦ 1877), ὅλα τοῦ IB'—II' αἰῶνος.

Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι τὸ ἴδιο ἔντυπον Τριώδιον πού μᾶς δίδει στὶς τυπικὰς διατάξεις τῆς Καθαρῆς Δευτέρας τὴν τυπικὴν διάταξιν, πού εἶδαμε στὴν ἀρχή, λίγο πλεὺ κάτω ὅταν πρόκειται νὰ παραθέσῃ τὸ τμήμα τοῦ μεγάλου κανόνος πού θὰ ψαλῆ κατ' αὐτὴν, ἀγνοῶντας τὴν προηγουμένη, προτάσσει διάφορον διάταξιν, πού προσεγγίζει μᾶλλον πρὸς τὸν δεύτερον τρόπον παρεμβολῆς τοῦ κανόνος πού εἶδαμε ἄνωτέρω: «Μετὰ τὸ τρισάγιον «Ὁ Θεὸς εἰς τὴν βοήθειάν μου..., Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου...» καὶ τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις...» ψάλλομεν τὸ πρῶτον τμήμα τοῦ μεγάλου κανόνος, ὡς ἐφεξῆς...». Πρόκειται προφανῶς γιὰ διάφορον τάξιν, πού τὴν θέτει παράλληλα πρὸς τὴν ἄλλην, ὅπως π.χ. γίνεται καὶ

στις τυπικές διατάξεις τῶν ἐντύπων Μηναίων πού σέ διάφορες ἐορτές προβλέπουν γιά τήν θεία λειτουργία εἰδικά ἀντίφωνα, ἐνῶ στό κείμενο τῆς ἀκολουθίας λίγο πιά κάτω διατάσσουν τά τυπικά καί τοὺς μακαρισμούς. Ἴσως, λόγῳ τοῦ μήκους τῆς ἀκολουθίας, περιεκώπτετο τὸ μέγα ἀπόδειπνο καί ἐψάλλοντο μόνον τρία ἀπὸ τά κυριώτερα στοιχεῖα του, οἱ ψαλμοὶ 69, 142 καί ἡ δοξολογία. Μὲ ἄλλους λόγους ἀντὶ τοῦ μεγάλου ἐψάλλετο ἓνα εἶδος μικροῦ ἀποδείπνου. Ἀνάλογο περικοπή τοῦ μεγάλου ἀποδείπνου βρισκομε σὲ χειρόγραφα καί κατὰ τὴν Τετάρτη καί τὴν Πέμπτη τῆς Ε' ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν, (διὰ τὸν κόπον τοῦ μεγάλου κανόνος) (κῶδ. Βαρβερινὸς III, 69. Μεσσήνης 115).

Οἱ δύο βασικὲς παραλλαγές ἐφθασαν μέχρι τὴν σημερινή πράξη καί ἀπετυπώθησαν, ὅπως εἶδαμε, στὰ ἐν χρήσει λειτουργικά μας βιβλία. Στις παλαιότερες ἐκδόσεις τῶν Ὁρολογίων (π.χ. Κωνσταντινουπόλεως 1900, Σαλιβέρου ἄ.ἔ.) μνημονεύονται καί οἱ δύο. Σὲ ὑποσημείωση ὅμως διευκρινίζεται, ὅτι «ὁ μέγας οὗτος κανὼν ψάλλεται τὴν σήμερον, σχεδὸν ὑπὸ πάντων, μετὰ τὸ «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ...». Στὴν ἐκδοση τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας πού μνημονεύει ἡ ἐρώτησις, παρέπεσε, καθὼς φαίνεται, κάποια, ἀνάλογος διευκρινιστικὴ ὑποσημείωσις, μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δι-
καιολογημένη σύγχυσι. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ συνυπάρξουν οἱ δύο διαφορητικὲς παραδόσεις. Στὴν πράξη πρέπει νὰ προτιμηθῇ ἡ ἢ μία τάξι, πού τοποθετεῖ στὴν ἀρχὴ τὸν κανόνα, ἢ ἡ ἄλλη, πού τὸν τοποθετεῖ μετὰ τὴν δοξολογία, ἢ νὰ ἀφεθῇ στὴν προτίμησι ἐκείνων πού τελοῦν τὴν ἀκολουθία, πού θὰ μποροῦν νὰ ἀκολουθήσουν ἢ τὴν τοπικὴ τους παράδοσι ἢ τὴν κατὰ τὴν κρίσι τους προσφορώτερη τάξι. Ἐφ' ὅσον τὸ ἐντυπο δὲν λαμβάνει θέσιν, ἀπαραίτητος εἶναι ἡ σχετικὴ διευκρίνισις. Ἄλλως ἡ σύγχυσις εἶναι ἀναπόφευκτος.

Ποία ἀπὸ τίς δύο τυπικὲς διατάξεις εἶναι ἡ ὀρθότερα; Φυσικά καί οἱ δύο, ἀφοῦ ἔχουν τὸ ἔρεισμά τους στὴν παλαιὰ πράξι, ὅπως εἶδαμε. Προτιμότερα ὅμως εἶναι, νομίζω, ἡ παρεμβολὴ τοῦ κανόνος μετὰ τὴν δοξολογία, γιὰ τὸν λόγο καί μόνο ὅτι δὲν προκαλεῖ ἀναστατώσεις στὴν ἀκολουθία, ὅπως εἶναι ἡ πρόταξις τοῦ 69ου ψαλμοῦ καί ἡ παράλειψις του ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ τρίτου μέρους τοῦ ἀποδείπνου, ὅπου εἶναι ἡ ἀρχικὴ καί κανονικὴ του θέσις. Γιατὶ εἰσῆχθη ἡ ἄλλη τάξις, ἀφοῦ ἦταν δυνατὸν ὁ κανὼν νὰ παρεμβληθῇ στὴν κατὰ παράδοσιν θέσιν τῶν κανόνων μετὰ τὴν δοξολογία; Ἴσως παλαιότερα ἐψάλλον ἐκτὸς ἀπὸ τὸν μέγα κανόνα καί τὸν συνῆθη κανόνα τῆς Θεοτόκου ἢ τοῦ ἁγίου. Ἐτσι ὁ μέγας κανὼν ἐψάλλετο πρὸς τὴν ἀρχὴ καί ὁ ἄλλος πρὸς τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας γιὰ νὰ

υπάρχει μία σχετική απόστασις μεταξύ τῆς ψαλμωδίας τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Διὰ τὴν στήριξιν ὅμως τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς δὲν ὑπάρχουν μαρτυρίες ἀπὸ τὴν ἀρχαία πράξι.

“Ὅσον ἀφορᾷ τώρα στὸ δεύτερο ἐρώτημα, ὅπως εἶναι διατυπωμένη ἡ τυπικὴ διάταξις στὸ Ὁρολόγιον θὰ μπορούσε νὰ ἐρμηνευθῆ ὅπως τὴν κατενόησε ὁ ἐρωτῶν. Μετὰ δηλαδή τό, «Δεῦτε προσκυνήσωμεν», ἐὰν εἶναι πρώτη ἐβδομάς τῶν Νηστειῶν ἀρχόμεθα ἀπὸ τό, «Ὁ Θεός, εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες», ψάλλομε τὸν κανόνα καὶ μετὰ ἀπὸ αὐτόν, ἡ λοιπὴ ἀκολουθία τῶν ἀποδείπνων (κατὰ τὴν διάταξιν τοῦ Τριωδίου), δηλαδή ἀπὸ τό, «Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου» (Ψαλμὸς 142) τοῦ τρίτου μέρους τοῦ ἀποδείπνου καὶ ἐξῆς. Ἐὰν δὲ δὲν εἶναι πρώτη ἐβδομάς ἀρχόμεθα οὕτως, δηλαδή ἀπὸ τοῦ 4ου ψαλμοῦ «Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με». Οἱ τυπικὲς ὅμως διατάξεις τοῦ ἐντύπου Τριωδίου, τοῦ κώδικος Σινᾶ 1094, τοῦ ἐντύπου τυπικοῦ τοῦ ἁγίου Σάββα (ἐκδ. Βενετίας 1771), τὰ νεώτερα χειρόγραφα τυπικά καὶ ἡ ζῶσα σύγχρονος πράξις τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πού ἀναφέραμε στὴν ἀρχὴ τῆς ἀπαντήσεως, διευκρινίζουν, ὅτι «μετὰ τὴν τοῦ κανόνος συμπλήρωσιν ἀρχόμεθα τοῦ δ' ψαλμοῦ» «Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με...». Ὡσαύτως καὶ τοὺς ἐτέρους ψαλμοὺς τῶν ἀποδείπνων. Στὴν ἀρχὴ τοῦ τρίτου μέρους τοῦ ἀποδείπνου μετὰ τὴν εὐχὴ «Δέσποτα Θεέ», τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου μέρους καὶ τό «Δεῦτε προσκυνήσωμεν», ἡ διάταξις τοῦ Τριωδίου καὶ τὸ τυπικὸν τοῦ ἁγίου Σάββα (ἐκδ. 1771) ἐπαναλαμβάνουν τὸν 69ον ψαλμὸν, «Ὁ Θεός εἰς τὴν βοήθειάν μου πρόσχες...». Κατὰ τὸ τυπικὸν τοῦ κώδικος Σινᾶ 1094, τὰ νεώτερα χειρόγραφα τυπικά καὶ τὴν σημερινὴν πράξι τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὁ 69ος Ψαλμὸς δὲν ἐπαναλαμβάνεται, ἀλλὰ τὸ τρίτον μέρος ἀρχίζει ἀπὸ τὸ «Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου...» (Ψαλμὸς 142). Αὐτὸ εἶναι καὶ τὸ ὀρθότερον. Ἐφ' ὅσον ὁ ψαλμὸς αὐτὸς ἐψάλη στὴν ἀρχή, εἶναι ἄτοπος λειτουργικῶς ἢ ἐπανάληψις του.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

« Β Ε Λ Η Ν Η Π Ι Ω Ν »

Εἶναι φυσικό, ὅταν μᾶς ἀδικοῦν, νὰ θέλουμε νὰ διαφοτίσουμε τοὺς ἄλλους γιὰ τὸ τί πράγματι εἴμαστε. Ἔτσι ἐπαινοῦμε τὸν ἑαυτὸ μας.

Ἡ δικαιολογία φαίνεται καλή. Ποιά ἢ αἰτία ποὺ σέ κατακρίνουν; Ἡ ἄγνοια. Δέν σέ ξέρουν καλά. Ὅφείλεις λοιπὸν νὰ τοὺς φανερώσης τὴν ἀλήθεια.

Μὴν τὸ κάνης, λέει ἡ Γραφή. «Ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ σὰ χεῖλη» (Παροιμ. κζ' 2). Ἀξίζεις, στὴν ἄλφα ἢ τῆ βῆτα περίσταση, τὸ εὖγε καὶ ὄχι τὸ ἀνάθεμα; Μὴ μιλήσης ὁ ἴδιος. Ἄσε τοὺς ἄλλους, ἂν βρεθῆ κανεῖς, νὰ τὸ κάνουν γιὰ σένα. Ἀλλὰ καὶ κανεῖς νὰ μὴν εἶναι ποὺ νὰ δεῖξη, ἐπειδὴ θὰ σέ γνωρίζη καλά, ὅτι εἶσαι ὄμμα μᾶς θλιβερῆς παρεξήγησης, πάλι μὴν ἐπαινέσης τὸν ἑαυτὸ σου. Καὶ μὴν ἐπιτεθῆς στοὺς κατηγοροῦς σου. Μιμήσου τὸν Κύριο, ποὺ αλοιδороούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπεῖλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως (δηλαδὴ στὸν οὐράνιο Πατέρα του) (Α' Πέτρ. β' 23).

Ἀκραία ἢ ἐντολή. Δηλαδὴ ἓνα ὦμέγα, στὸ ὅποιο ἐμεῖς, οἱ κοινοὶ χριστιανοί, πρέπει νὰ τεινοῦμε. Ἄλλοτε πλησιάζοντάς το καὶ ἄλλοτε φθάνοντάς το.

Γιατὶ δὲν τὸ φθάνουμε πάντα. Τότε, ἄς εἴμαστε ὅσο γίνεται πρὸ σιμά του. Δηλαδὴ, ἀνοίγοντας τὸ δικὸ μας στόμα, ἄς δίνουμε κάποιαν ἐξήγηση, ἄς ὑπερασπίζουμε τὸν ἑαυτὸ μας, ἀλλὰ μὲ τρόπο πρᾶο, ἥμερο, ἀτάραχο.

Ἄλλαστε, ἄς μὴν ξεχνᾶμε, πὼς ὅλοι μας, γενικώτερα, πρὸ πολὺ δικαίωμα δὲν ἔχουμε στὰ ἐγκώμια ἀπ' ὅτι μᾶς ἀρμόζει ἢ κατάκριση. Σὲ συκοφαντοῦν γιὰ κάτι ποὺ δὲν ἔκανες. Ἀλλὰ

στοχάσου άλλα πού ἔκανες καί τ' ἀγνοοῦν οἱ συκοφάντες σου.
*Ἄλλα συνήθως βαρύτερα ἀπ' αὐτό πού λένε ὅτι ἔπραξες.

Ὁ ἀναγεννημένος ἄληθινά ἄνθρωπος, πού ζῆ μέσα στό
*Ἅγιο Πνεῦμα, δέν ἔχει περιθώρια νά καλοπιάνη τὸ ἐγώ του. Τὸ
ὑποτάσσει ἄσπονδα στὸν ζυγὸ τοῦ Ἐδαγγελίου. Ποτὲ δέν τὸ προ-
τιμᾷ ἀπὸ τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Ποτὲ δέν παραμερίζει αὐτὸ τὸ
ἅγιο θέλημα γιὰ νά ἱκανοποιήσῃ τὸ ἐγώ του. *Ἀγαπᾷ τὸν Θεὸ
πάνω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του.

Λέει, σὰν τὸν Ραγουήλ, κάθε φορά πού τὸν λυποῦν οἱ
ἄλλοι: «Θάρσει, ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς δόξῃ σοὶ
χάριν ἀντὶ τῆς λύπης σου ταύτης» (Τωβ. ζ' 17).

*Ὅλοι νά εἶναι ἐναντίον σου, ὁ Θεὸς εἶναι μαζί σου, ἂν δέν
φταῖς. Δέν σοῦ ἀρκεῖ;

Τί μὲ νοιάζει ἂν οἱ διπλανοί μου καταφέρονται ἐναντίον
μου; Φθάνει πού ὁ Κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς γνωρίζει
πὼς εἶμαι ἀθῶος. Αὐτάρκεια μεγάλη, πού τίποτε δέν εἶναι ἱκανὸ
νά τῇ μειώσῃ.

Εἶναι μιὰ θαυμαστὴ αὐτάρκεια, πού δίνει σθένος ψυχικό,
μᾶς κάνει νά μὴν κλονούμαστε ἀπὸ ὅποια καταφορά. «Βέλος
νηπίων γίνονται αἱ πληγαί», πού δεχόμαστε ἀπὸ τοὺς ἄλλους
ἄνθρώπους (Ψαλμ. ξγ' 8). Μόλις πού τις αἰσθάνεται ὁ ἄληθινὰ
πιστός, σὰν νά προῆλθαν ἀπὸ ἀδύναμα βρέφη.

Στὶς πληγὲς αὐτὲς τῆς φυσικῆς λύπης, ἡ ἀντίστοιχη χάρη
τοῦ Θεοῦ, ἡ παρηγοριὰ ἢ δική του. Αὐτὴν αἰσθανόμαστε. Αὐτὴ
μᾶς φθάνει καὶ μᾶς περισσεύει.

Τοῦ λέμε μαζί μὲ τὸν Δαβίδ: «Σύ μου εἶ καταφυγὴ ἀπὸ θλί-
ψεως τῆς περιεχούσης με» (Ψαλμ. λα' 7). Καί: «Ἐπὶ σοὶ πέποιθα
μὴ καταισχυνθεῖην» (Ψαλμ. κδ' 2).

Καὶ δέν καταισχύνεσαι. *Ἦδη ἀπὸ τώρα, ἐδῶ κάτω, πρὶν
σοῦ δοθῇ ὁ στέφανος τῆς ἄλλης ζωῆς, ἔχεις τὴ χαρὰ του. Εἶναι
τὸ γλυκύτατο αἶσθημα ἀσφαλείας, πού σοῦ χαρίζει τὸ Πνεῦμα.

Τὸ αἶσθημα ὅτι, ἔχοντας τὸν Θεὸ μαζί σου, εἶσαι πάνω ἀπὸ ὅ,τι καὶ ἂν κάνῃ ὁ Διάβολος ἐναντίον σου.

Ἄκου λοιπὸν τὸν σοφὸ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ κρατήσου γερὰ σ' αὐτὴ τὴν ἀλήθεια: «Τέκνον, εἰ προσέρχῃ δουλεύειν Κυρίῳ Θεῷ, ἐτοίμασον τὴν ψυχὴν σου εἰς πειρασμόν· εὐθύνον τὴν καρδίαν σου καὶ καρτέρησον καὶ μὴ σπεύσῃς ἐν καιρῷ ἐπαγωγῆς· κολλήθητι αὐτῷ καὶ μὴ ἀποστῆς, ἵνα αὐξηθῆς ἐπ' ἐσχάτων σου» (Σοφ. Σειρ. β' 1-3).

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων. Ἰγνάτιος Ἀντιοχείας. — **Ἐπίκαιρα**. — **Εἰσαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ὁ τρόπος τῆς ἐκφωνήσεως τοῦ Κηρύγματος. — **Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Μοναδικὸν στήριγμα. — **Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα. — **Ι. Κ.**, Ψυχολογικὴ Ποιματικὴ. — **Ἀρχιμ. Ἀμβροσίου Γ. Λενῆ**, Ἡ ἀθεΐα χθὲς καὶ σήμερα. — **Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Μπεζενίτη**, Ἡ Ποιμαντικὴ ἀντιμετώπιση τῶν χιλιαστῶν — **Πρεσβ. Γεωργίου Δ. Μεταλληνοῦ**, Λειτουργικὴ ζωὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῆς Δ. Γερμανίας. — **Πρεσβ. Ἐμμανουὴλ Καλαϊντζάκη**, Τὸ γράμμα μιᾶς ἀπελπισμένης κοπέλλας. — **Ἐγκύκλιος Τ. Α. Κ. Ε.** — **Φ.**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὰς, κανονικὰς καὶ ἄλλας ἀπορίες. — **Βασ. Μουστάκη**, «Βέλη νηπίων».

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰασιῶ 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.